

РкШ6(2:4)
с-66

ВОЛОДИМИР
СОСЮРА

ВИБРАНІ

ПОЕЗІЇ

ДЕРЖЛІТВИДАВ

Б-У КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ +

Шифр РкШб(2-4с) С66 20712
Инв. №

Автор Соснора, Володимир,

Назва Вибрані поезії.

Місце, рік видання К., 1938.

Кіл-ть стор. 188, [4] с. : рис.

-\\- окр. листів _____

-\\- ілюстрацій _____

-\\- карт _____

-\\- схем _____

Том _____ частина _____ вип. _____

Конволют _____

Примітка:

25.07.2007,

Молс -

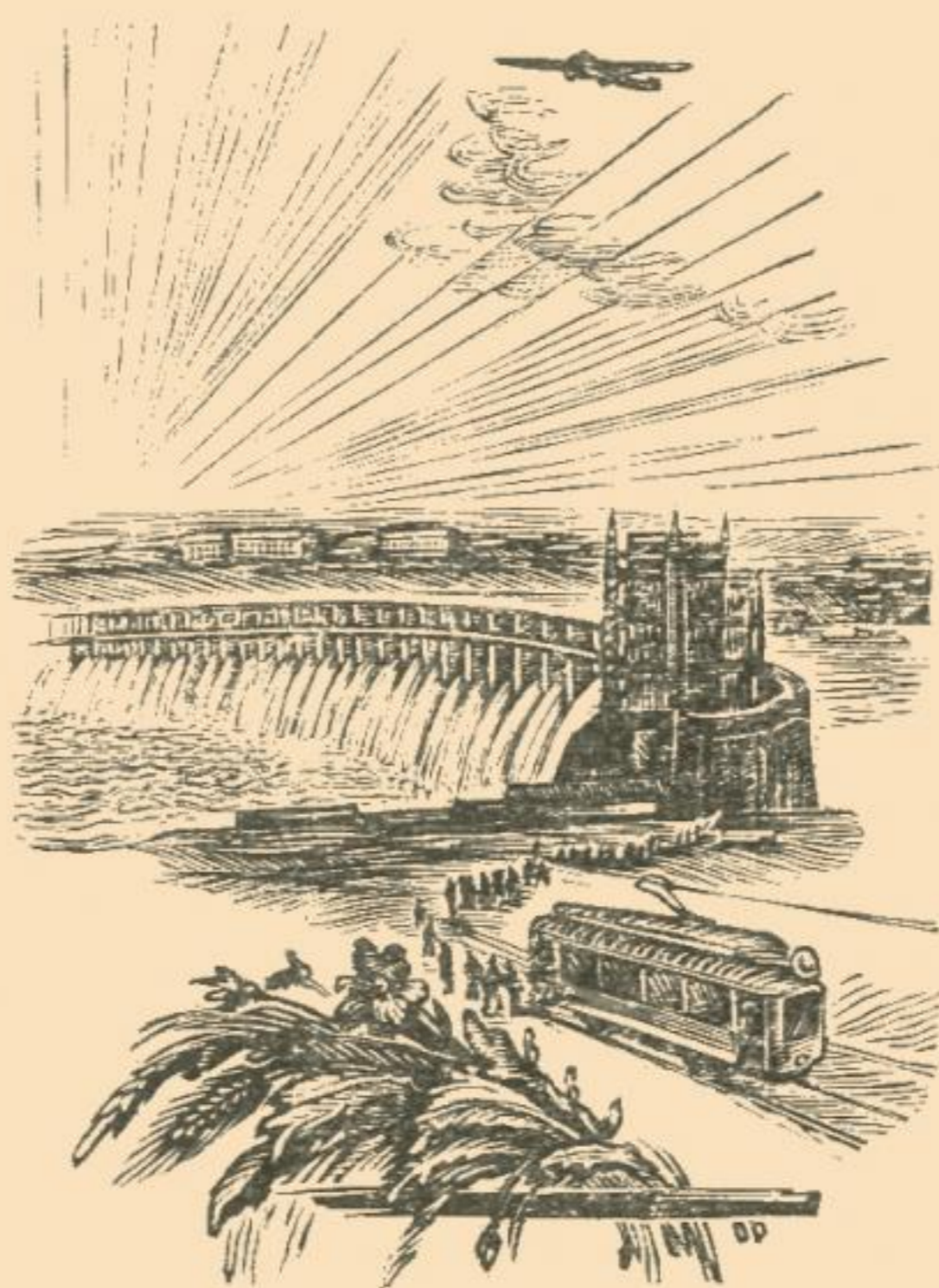
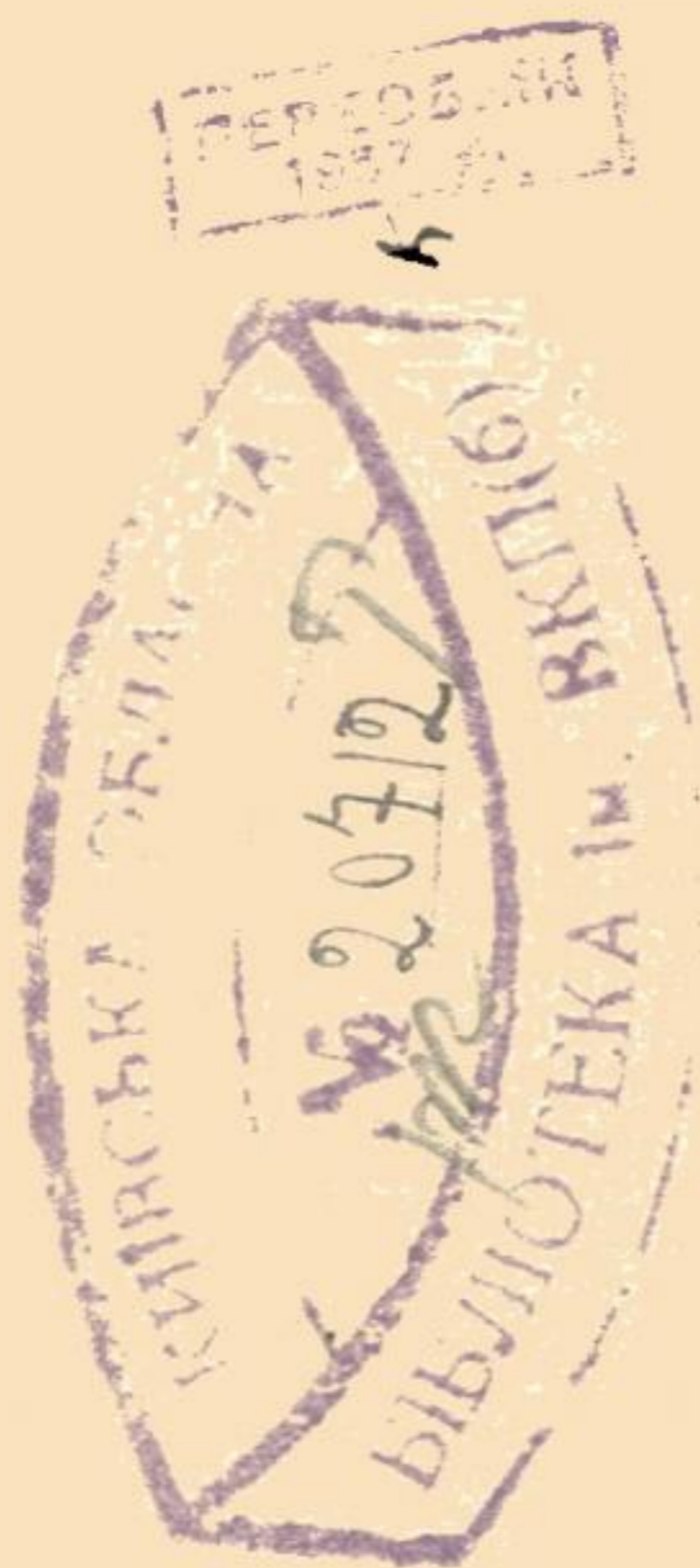

АЕРЖ
ИТ
ВНДАН

**ВОЛОДИМИР
СОСЮРА**

В. В. В. РАДИО ПЕОЕЗІИ

**ДЕРЖАВНЕ ЛІТЕРАТУРНЕ
ВИДАВНИЦТВО
КНІВ 1988**

Редактор
А. Штопельман
Дореворити
О. Рубана
Оправа художника
А. Середи
Техкерівник
М. Штуліфкер
Коректор
В. Вороніна

ЧЕРВОНА ЗИМА

Поема

I

Лисиче над Дінцем ... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в сім годин ...
Вас не забудь мені, як рідну Третю Роту
Про вас мої пісні під сивий біг хвилин ...

На щєбінь часто ми до Сущенка ходили,
за це платили нам щоденно четвертак.
Та по ночах дівчат в половниках любили ...
О, свіжий дух степів, о, поцілунків смак!..

Де шахти на горі щодня малюють зорі,
під зойки димарів, так просто ми жили,
училися писать, звичайно на заборі ...
та блили лисичан, щоб до дівчат не йшли.

Ну, як мені забудь далеку Білу Гору
і теплий блиск очей (там трави в тумані ...),
що зрадили мене ... де в ніч ясну, прозору
носився з вітром я скажено на коні ...

І все мені дзюрчать швидкі холодні хвилі,
і все мені завод невпинно докотить,
і вороток скрипить про дні минулі милі,
коли повстали ми і йшли Петлюру бить ...

Лисиче над Діндем ... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в сім годин ...
вас не забудь мені, як рідну Третю Роту ...;
Про вас мої пісні під сивий біг хвилин ...

II

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні люди ...
біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
і радість лоскотно бентежить наші груди ...
Шикують злидні нас, юнак до юнака.

Багнетів гострий блиск... шапки кругом лахматі...
коло дзвінка сестра сумуючи стоїть ...
А мати не прийшла на бій випроводжати,—
і серце іноді невізьно защемить ...

Стою, неспаче в сні. Чекають нас вагони ...
і ворог шле з гармат нам зза Діндя привіт ...
Але не боїмось ми банд злотопогонних,—
уже не мало їх пустили ми під лід ...

Зима. На фронт, на фронт!... а на пероні люди ...
біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
і радість лоскотно бентежить наші груди ...
Шикують злидні нас, юнак до юнака.

III

Колеса тупо б'ють ... по рейках перебої ...
Вже міст через Дінець давно прогуркотів ...
Стою біля дверей ... і дихає сосною
квиління вітрове про весни юних днів ...

Рубіжне ... знову путь ... Володіне ... Кабанце ...
нарешті Сватове, і крикнув потяг: «Стій!»
Сходили на базар, помилися у бані,—
я вірші став писать під вечір золотий ...

Писав про сніг і кров ... неваче знав, що ніччю
раптовий стрілів блиск вогку провиже тьму ...
Й ми знов підем на бій за Владу Робітничу ...
О, не забудь мені Червону ту Зиму!..

IV

Вкраїну з краю в край проходили з боями ...
Червоно танув сніг в пожежах барикад ...
І громом молодим котилося над нами,
лунало по ланах: «Вперед, за Владу Рад!..»

І де ми не пройшли, нас радо зустрічали,
і навіть вітер нам дорог не замітав.
Дівчата нам стрічки червоні пришивали,
і хлопці радо йшли озброєні до лав ...

V

І знов Донеччина ... і вітер верби хиле ...
й не віриться, що знов побачу я село,
давно покинуте, таке до болю миле ...
але багато з нас додому не прийшло ...

І м'яко сніг рипить ... іду тривожним кроком ...
така знайома путь з дитинства ще мені ...
тут рвали восени ми глуд червоноокий,
тут рвав я квіти чар кохання восени ...

Вже станція ... завод ... і рейки заблищали
під безліччю огнів ... Ось робітничий клуб ...
і в небо простяглись і небо запутляли
ряди задумані високодимних труб ...

Скінчилась вистава ... з воріт виходять люди ...
о, скільки, скільки тут знайомих милих лиць !..
Чого ж тепер мені так тоскно й давить груди,
чого ж холодний сум ці хвили принесли ?..

VI

О, де ти, брате мій ?.. прийди хоч на хвилину
ти ж так мене чекав, а я й не знав, що ти
мене давно зміняв на темну домовину,
зміняв мене давно на схилені хрести ...

Ти ж так мене чекав ... казав, що : «З фронту скоро
Володька галіфе для мене привезе»...
Тепер не підем ми з тобою в Білу Гору,
тепер уже тобі не треба галіфе ...

VII

Колеса тупо б'ють ... по рейках перебої ...
Вже міст через Дінедь давно прогуркотів ...
Стою біля дверей ... і дихає сосною
квіління вітрове про весни юних днів ...

Згорнула вже давно холодні сиві рідна
тільки для нас зима ... навколо все в двіту ...
І з зор тремтучий міст в Майбутність неоглядну
Години Перемог тільки для нас прядуть

Весна й літо 1921

О, НЕ ДАРЕМНО !..

О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
і лялась наша кров, і падали брати ...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести ...

По бруку чіткий крок ... де авто перебої,
веселі ватажки вітають юнаків ...
неначе дивний сон в півтемному забої,
що бачив я колись під кайла спів дзвінкий ...

Рядами струнко йдуть баби, жінки, дівчата,
і дітвора біжить з захопленням в очах ...
І скиглить, скиглить ніч промерзла й кострубата,
розіпнена давно на сонячних мечях ...

О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
і лялась наша кров, і падали брати ...
О, не даремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести ..

1921

* * *

Ми на роботу йдем.
На хмарних рушниках зоря квітки виводить ...
і звук і день ...
і ніби дим замерз над золотим заводом ...
Ми на роботу йдем.

Мій брате, Вересню, з блакитними очима,
під усміхом твоїм жевріє серця бій ... *
і рим моїх пазких обсіпана шипшина —
хвала тобі!

А вулиця тремтить різноголосим кроком
та гуркотом колес,
мов дметься догори обчовгана дорога,
і мерехтять багнетні леза ...

1921

Роздули ми горно, ще нерухоме вчора,—
й ковадла зорний спів до праці дзвінко зве ...
Конає світ старий, де Осінь жовтозора
на золотих човнах до заходу пливе ...

Заведе, тату мій!.. мов блудний син, до тебе
вернувся знову я з благанням на вустах ...
не піде до телидь під кучерявим небом
мандрівник молодий, закоханий в жита.

Де з чорним золотом та з крейдою вагони,
веселі шахтарі на зміну швидко йдуть ...
між ними гомонять татари та чолдони
і стелють по стерні тайги тривожний дух ...

Жене вітри горно, ще нерухоме вчора ...
й ковадла зорний спів до праці дзвінко зве ...
Конає світ старий, де Осінь жовтозора
на золотих човнах до заходу пливе ...

1921

ОСІННЄ

На тротуарах снить душа — шолом кошлатий ...
В убрання осені одягнено дуби ...
І шелестить стерня — чи по асфальту шини ...
І світложовтий лист — тепла останній знак —
Журляво крутиться
і тихо падає
на мурах,
на стінах ...

Ось хлопчик цигарки розпродує на розі.
Веселі горобці вовтузяться в пилу.
І ніби знов я йду по місячній дорозі,
Де шелестить бур'ян і верби коло клунь ...

Все тихше, тихше гул то м'ясний, то тривожний
Над полотном рудим брукованих дорог.
І вкрило димарі, мов пелюстками рожі,
Свитками золотих розпатланих хмарок.

1921

Завод ...
гуде, гуде, гуде ...
Вагончики вгорі біжать,
в них крейда й вугілля—їжа кохана татка.
А недалеко шахти,
де я з дитинства зріс.

І тут, у місті,
коли закурюєш цигарку
(о серце, серце, що з тобою?..)
нагадує мені блискуча зажигалка
шахтёрську лампочку
і теплий дух забою ...

Як тягне — бить, довбати, бить
блискуче, чорне під землею !..

А потім з хлопцями на вечорниці,
де звук гармонії і поділунки,
дівчат веселі очі і співи до зорі ...

Обридло вже мені співать,
бо кайла хочуть руки !..

Під шуми бремсбергу і коновода свист
біля ствола веселі жарти... любо!..
А нагорі чпїсь рожеві губи
тулється будуть до моїх до болю...
і карі очі давати теми для нових поем..

1921

* *
* *

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий роздвітає весна на землі,
і земля убирається зрання ...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зор свої руки ...
В день такий на землі роздвітає весна
І тремтить од солодкої муки ...

В'яне серце моє од щасливих очей,
що горять в тумані наді мною ...
Розливається кров і по жилах тече,
ніби пахне вона лободою ...

Гей, ви, зорі ясні!.. Тихий місяцю мій!..
Де ви бачили більше кохання?
Я для неї зірву Оріон золотий,
Я — поет робітничої рані.

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходить подібне кохання.
В день такий роздвітає весна на землі,
і земля убирається зрання ...

Лише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зор свої руки ...
В день такий на землі роздвітає весна
і тремтить од солодкої муки ...

1922

*

Уже зоря золоторога,
де полями задвіло,
кладе на огненні пороги
своє сивіюче крило.

На тротуарах не лізеї
й не лебедяний в небі крик,—
дзвінка безодня над землею
чолом задуманням горить.

В поля з пахучої долоні
червінці осінь просіва ...
А десь біжать залізні коні,
і пахне холодом трава ...

1922

* * *

Ластівки на сонці, ластівки на сонці,
як твої зіниці в радісних очах ...
Задвіли ромашки десь на горизонті,
й пахнуть поділунки, як китайський чай ...
    Я твою шинелю цілував до болю
    і твої коліва любі без кінця,
    віжні та рожеві, як березки голі,
    що ростуть далеко на чужих сондях ...
Бачу за морями молоді дороги,
де припав до неба синьоокий степ ...
А у тебе, мила, щастя і тривога
на щоках холодних од очей цвіте ...
    У вечірнім місті плакали трамваї,
    пропадали сльози сині на дротах.
    Я тобі сьогодні назбирав конвалій,—
    і солодко дзвонить у моїх руках ...
Ластівки на сонці, ластівки на сонці,
як твої зіниці в радісних очах ...
Задвіли ромашки десь на горизонті,
й пахнуть поділунки, як китайський чай ...

1922

* * *

Сняться мені ешелони і далі,
грізні загони ...

А сосни шумлять ...

То не серце у тривозі б'ється дзигною на
палі,—

червоніє і несеться над безоднями Земля ...

Ми замкнули грозу в телефоні,
блискавиці несем по світах.

Крик уночі:

— На коні! На коні!

І зоріє над шахтами стяг.

Зашуміли вже крила червоні,
і невидний кричить паротяг...

Простяглися дроти на всі гони.

Гей, за обрієм радіо - дні!

Ми замкнем, як грозу в телефони,
у райони стихію стихій.

Сняться мені ешелони і далі,
грізні загони ....

А сосни шумлять ...

То не серце у тривозі б'ється дзигною на
палі,—

червоніє і несеться над безоднями Земля ...

1923

* * *

Магнолії лимонний дух,
солодкі мрії олеандри ...
А в небі огненні гранати,
і мислі зоряно двітуть ...

О, моря гул!
О, моря гул!..
і шарудіння хвиль на пляжі ...
А там панелі ще в свігу
й морозу огневі масажі.

Ми хвилі любим,
хвилі любим.
Самі народжені од хвиль.
О, притули вишневі губи
ти до моєї голови.
Хвилини бій,
хвилини бій ...
Я чую, як біжать секунди,
я бачу космоси в траві,
в твоїх очах заграви бунту.

Магнолії лимонний дух,
солодкі мрії олеандри ...
А в небі огненні гранати,
і мислі зоряно двітуть.

1923

* * *

Гей, спокійно і синьо над садом,
а над морем — задуманий сон,
на заході губною помадою
написав і розвіз ... горизонт.

То не вітру долонь оксамитова,
не проміння далеких очей,—
по воді золотим малахітом
тихий місяць до мене тече ...

1923

* * *

Сьогодні на морі безоднів немає,
і все в золотім тумані.
А вітер ласкавий з південного краю
повіки цілує мені.

І хвилі об берег, об берег з розгону
законами синіми б'ють ...
Розсердився вітер і перли солоні
шпурляє в сорочку твою !..

А там, де хмарини на морі відбило,
безодня жазна постає,—
здається, що кулю земную пробило,
мов серце, кохання твоє.

На гору ідуть синьоокі браміні,
і все в золотім тумані ...
І хочу до болю упасть на коліна,
молитись на зорі ясні ...

І кликати когось ... Та навколо нікого.
Лиш марево синє встає,
лиш чую, як тепла й солодка тривога
ще здавлює серце моє ...

1923

* * *

Смуглявий і стрункий. А золоте волосся
на вітрі шелестить і плече за плечем ...
То заглядає день міський і стоголосний
у невідому тьму полум'яних очей ...

І на тугій руді виблискують браслети,
мов зустрічає він покірну Суламіт.
Ой, чую, чую я: «Кохана, де ти, де ти,
чи упадем іще в траву з тобою ми ...

І перса молоді так солодко і туго
притиснеш до грудей обпалених моїх?» ...
І тягнуться в пилу бліді й гарячі руки,
шукаючи свою кохану Суламіт ...

Фантазіє моя! Між рейками й гудками
навіки проклади карбовані сліди,
минуле обвіми й йому об гострий камінь
ти голову розбий, щоб тільки кров і дим

лишились на землі по невблаганній долі,
та зникнуть і вони од вітру, хмар і хвиль ...
І не здригне Земля в своїм шаленім колі,
лиш дужче заблищить на квадрильйони міль ...

1923

* * *

Маслини в далі — чередою
і неба золотий платок,
а за вікном ходило двоє,
сплелися руки їх хрестом.

І другий став за ними скоро,
поклав їй руку на плече.
Немов блиснули метеори
із тьми розстріляних очей.

Якісь слова ... простяг він руки,
припав лицем їй до колін,
а за вікном шуміло глухо,
і був холодний бій годин ...

І перший одійшов з журбою,
за ним заплакав тільки дощ,
а за вікном ходило двоє,
тулились губи їх хрестом.

1923

* * *

Оглядає останні вагони,
молотком об колеса дзвенить.
А за вікнами темно й безсонно
нам розлуку шумлять ясени.

Ти на лаві мавенька, покірпа.
Нам лишилось так мало сказати.
Гладить вітер солоний загірний
мої брови в твоїх сльозах...

Тільки очі тривожні і сині:
плач жіночий? озера?.. плеск?..
І так чітко на білій хустині
темні літери: В. і С.

Одлуцали на рампі кроки
і востаннє ударив дзвінок.
Але довго платок одинокий
малинів за холодним вікном.

1923

* * *

Крізь вікна небо — не килим,
не небо, синій камінь.
Шумлять приводи і вали
над блиском, над станками.
Ударю, вдарю молотком,
хай з нею ми нарізно,—
скувати наказав завком
республіку залізну.
Прощались з нею. В клубі ми
на вечорі учора.
Мов вітер радісно шумить,
видокують мотори.
Її послали на робфак,
і з нею ми нарізно.
А я лишивсь, аби кувать
республіку залізну.
Крізь вікна небо — не килим,
не небо, синій камінь.
Шумлять приводи і вали
над блиском, над станками.

1924

Такий я ніжний, такий тривожний,
моя земля!
Навколо вітер непереможний
реве й гуля...

І хвилі моря далекі й близькі
мені шумлять.
Там стеде сонце останнім блиском
кривавий шлях...

Криваві пальці тремтять... О, зоре,
постій, не йди!
Але шумує далеке море —
і мла... і дим...

Такий я ніжний, такий тривожний,
моя земля!
Навколо вітер непереможний
реве й гуля...

1924

З ВІКНА

Кінь око скажене криваво примружив,—
ударом трамваю хребет перебило
Трамвай — на хвилину і знову за діло —
він далі летить невблаганно байдужий.

Хто чув, як кричать і ридають колеса,
коли переїзять горлянку чи ногу ...
Так кінь одинокий харчанням і плеском
кричав невимовно до кінського бога.

В калюжі вишневій, густій од морозу,
лягали, зникали градійно сніжинки ...
Кінь плакав ... і мерзли, трусилися сльози ...
і от біля нього спинилася жінка.

Струнка і тривожна, в зеленім шоломі,—
од жалю рукою — з кобури нагана :
в заплакані очі — залізо і племінь ...
А в небі сніжинки хиталися п'яно ...

А в небі : зоря розліпила плакати,
а мимо — з піснями колони з вокзалу ...
Коня повезли. Тільки бачив, як радо
ще теплу калюжу собака лизала.

1924

* * *

Життя — не дим і не омана.
А може, ні? А що, як ні?..
Сьогодні знов поникли п'яно
мої вербени на вікні.
І шум і співи в коридорі —
курсанти з лекції ідуть.
Над погляд твій короткозорий
уже нічого не знайду.
У лісі проліски збирала,
прийшла, і ясно все мені.
Як пахнуть губи снігом талим
і сондем — кучері твої!
Вони цілують шию й плечі,
збігають радісно до ніг.
А в вікна заглядає вечір
і усміхається мені.
Прийшла ... і серце знову тає ...
Тобі слова такі ясні!
Але чого ж поникли п'яно
мої вербени на вікні?..

1924

ЛЕГЕНДА

Інтродукція

Солодким звеном моє серце
упало, упало додолу
А думка антеною: смерть це ...
Отерпи і руки і чоло.
Повз мене будинки, трамваї ...
Стою я, такий одинокий.
Нічого не чую, не знаю.
А мимо — хвилини, мов роки ...
І от нахиляє обличчя
до мене далека й незнана,
ділує без ліку і кличе
на вітер, на дощ, на тумани ...
А там, за ланами, за ними
моря, пароплави і люди ...
А там за морями ясними
задуманих сфінксів погруддя ...
І от одчиняються двері ...
Іду я у тьму, в піраміду ...
В якій я добі або ері
п'янію од часу і літер?..
За муром шумлять океани ...
Так ясно, мов лотос у вазі,
моя невідома й незнана
лежить в золотім саркофазі ...

I

Моє ім'я було Атен.
Я був жерцем великим.
Хоч і юнак, але зате
науки знав без ліку.
Було і рани і журбу,
які не є, загою.
Мій батько саме вищим був,
а я — його слугою.
Далекий край ... в пісках земля
і сонце у зеніті ...
Була дочка у короля,
маненька Лейяніта.
Її намітив я собі
в ночах глухих безсонних ...
Але не можна полюбить
по нашому закону.
О сонце, вітре і земля,
мій невідомий боже!
Я рани власної ніяк
загоїти не можу.
І Лейяніта раз прийшла
й біля колон у храмі
мене раптово обняла
лілейними руками ...
Жагуча і остання мить!..
Хиталися колони ...
Але не можна полюбить
по нашому закону!
На гору я її поніс,
в обличчя глянув миле.
Ми з вежі кинулись униз
і голови розбили ...

II

Пройшли віки. Я був — не був ...
Я на коні, над гулом ...
Шолом од сонця і од бур
віки мені погнули.
За мною військо. Мов в чаду,
лечу крізь пил червоний ...
Останній наступ я веду
на римські легіони.
Мій меч короткий і дзвінкий,
ми — люди вільні гаю.
Тікають цезаря вовки,
пощади їм немає.
Кричать і падають до ніг,
та за життя не просять.
І сонце дивиться мені
на золоте волосся.
Шолом розбито. Та за ним
жаю я теж не маю.
І сурма криком золотим
моїх людей скликає.
Тепер на місто. Ген, воно
Зоріє перед нами ...
Дививсь на мурі ті давно
я жадними очами.
Згори на голови — огонь,
каміння — на драбини ...
А ми колонами бігом
шалено і невпинно ...
Не раз одбили і не два,
та перший я на мурі.
В лице — удари і слова,
обличчя чорні, бурі ...

І серед них мені удар
направила сердито
така тривожна і бліда
маненька Лейяніта.
Вона ударом по мечу
розбила груди й зуби ...
Під серцем бронзу я почув,
і скам'яніли губи ...
І от до мене смерть іде
повільною ходою ...
— Атен, Атене, мій Атен!..—
гукало наді мною.

III

Віки минули. Велике місто.
Не переважають добро, ні зло.
Кохаю вічно я думку чисту,
бо я професор - єгиптолог.
Хай замітає дороги снігом,—
переживу я і сум і жах.
На етажерці кохані книги,
на етажерці моя душа.
Мені вже тридцять. Я без дружини --
мені так вільно. Нащо вона?
В вікно каштани і небо синє.
Стою в задумі біля вікна.
Ясну я раду даю собі вдень,
та тільки ніччю не можу дати.
Командирують мене на південь,
поїду щастя свого шукати.
О, ночі темні, я вас не хочу!
Вночі приходить до мене хтось.

Її пламеніють індуські очі,
шумить об килим її манто ...
Ім'ям таємним мене взиває,
ніяк не можу його згадати.
Її любив я в далекому краї,
вона маненька й така бліда.
Коли ж холодна зоря північна
промінням руки погладить її,
вона загляне востаннє в вічі,
заплаче й зникне в півтьмі глухій ...
Пустелі й вітер ... Пустелі й вітер ...
І піраміди на тлі зорі ...
Країна сонця й ієрогліфів.
Сюди за щастям і я забрів.
Я в піраміді. Холодні мури,
таємне світло і саркофаг ...
Іду до нього, такий понурий,
і раптом чую чиїсь слова :
— Прийди, коханий, схились до мене
і більше серця свого не край ...
Ми знов зустрілись, о мій Атене,
ти Лейяніту свою згадай.—
І з саркофагу вона виходить.
Блищить на чолі якась печать,
таємне світло на чолі бродить,
таємне світло в її очах.
Хотів я взяти її за руку,
але у серці мов шум і гул ...
Воно погасло з останнім стуком,
немов би іскра в воді, в снігу

До губ її вуста, мов рожа.
Лежу, конаю на землі ...
Таким, як я, любить не можна,
такий закон тисячоліть.
І от — жерці до мене з неба,
веселий батько з ними йде :
— Тобі побачить бога треба,
тоді закляття пропаде.
І я пішов. Об скелі груди
порвав, побив ... А день сія ...
В крові од каменю і бруду.
Крізь ребра серце бачив я ...
А бога немає,
де я не шукав ...
Тільки хмарні зграї,
тільки крики гав.
І я побачив бога,
не бога — мою любов ...
Цвіли піді мною дороги,
коли я до неї прийшов ...
Була це звичайна квітка,
тремтіла росина в ній.
Було це на скелі, влітку,
у зорянім синім огні.
Зійшов зі скелі чи злетів —
і сам того не знаю.
Про невідомі юні дні
гудуть мені трамваї ...
Зі мною вже моя любов,
іду крізь листя й віти,
до серця квітку приколов,
шукаю Лейяніту.

IV

Це було в вісімнадцятому році,
на зеленім Поділлі було,
де грозою все небо лунало,
і снарядами жито гуло.
Я прийшов після тифу в частину,
на вокзалі голодний стояв.
І зустрів я сестру - жалібницю, —
хрест червоний — на білий рукав.
Підійшла, подивилась:
— Атене!..
Стало сонце, спинилась земля ...
І оддав свою душу тривожну
я тобі, Дeyявіта моя.
Це було в вісімнадцятому році,
на зеленім Поділлі було,
де грозою все небо лунало,
і снарядами жито гуло.

1924

СЕЛЬКОР

I

Під промінням місячним колиска,
в ній маненьке невідомим снить ...
Це селькор майбутній Малинівський,
дитинча селянської весни.

Спи. Не знай ні злиднів, ні печалі
Хай життя пливе і тоне в дим.
А коли дзвонар заб'є на далі,
будеш ти повстанцем молодим.

Де снігів холодні сині шати,
будуть ніч розстрілами лякати ...
Хай не зна твоя щаслива мати,
що тебе за веснами чека.

Хай вона не знає і не чує,
що на сина син гартує ніж ...
Юний місяць кучері цілує
і малює квіти на вікні.

Над селом од неба сині ризи
і од хати в хату ходить сон ...
Хтось на небі кабана зарізав
і обляпав кров'ю горизонт ...

Та не скоро задвіте зоря ця
і впаде на сніг, — не на жита ...
Ще собаки з місяцем сваряться,
й той на них уваги не зверта.

II

Веселі гарні очі.
Ну хто його не знав?
Він був звичайний хлопчик,
у дурки гарно грав.
Такі чудні крізь вії
і сонце й зорі, гей!
ніхто, як він, не вміє
здирати з вишнів глей.
Вночі у поле сине
він пасти коні вів
і на баштані дні
такі солодкі їв.
Забув малий безчубко
(та він же й не один!),
як матері за юбку
тримався лячно він.
В обличчя вітер гострий ...
О, радісна пора!
Бо на селі так просто
і жить і умирать.
Хіба ж вони не хочуть
до невідомих зор?!
Такий звичайний хлопчик
майбутній мій селькор.

III

Ой, приїхав грек Попандопуло
із далеких зоряних країв,
де об берег море синім гулом
розбиває свій одвічний гнів.

Гей, над нами далі променисті,
а під ними зоряні слова !..
Записався він у комуністи,
за свободу з нами воюватьь.

І коли пожар ущух і збився,
й вороги : хто — в море, а хто — ниць ...
Він у тій деревні оселився,
де юначив Малинівський Гриць.

В небі кров клекоче, мов в горлянці,
то зоря полотнами — до зор.
А з Грицька, колишнього повстанця,
вийшов гарний читач і селькор.

Все як слід, село своє, знайоме.
Одгула давно фронтами смерть.
Попандопуло ж у виконксімі
не по правді робить і живе.

І писав Грицько в далеке місто,
воював за щастя на селі.
Гей, тремтіли вороги од злісті,
нахвалялись мовчки куркулі.

За вікном не місяць і не клени,
не далекий крик робітника,—
напоїв Андрія кат шалений
і його направив на Грицька.

IV

Село заснуло. Гулко
хтось двері замика.
У темному провулку
зустрів Андрій Грицька.
«Куди п'янило лізе?» —
подумав Гриць. А той

наділився з одріза
в обличчя, в груди ... «Ой!»
В обличчя вітер гострий ...
Над трупом брата — брат ...
Бо на селі так просто
і жить і умирать.
Над Гридьком синіють мертво гони ...
Хто ж такий життя твоє порвав,
напоїв Андрія самогоном
і йому одріза в руки дав?..
Ніч. Весна. Грязюка і провулок.
Це така твоя остання путь.
Тільки брату і Попандопуло
довгі ночі більше не заснуть.
Над містами, селами, над гаєм
хай вітри дю звістку рознесуть,
що Андрія й грека вже чекає
наш червоний пролетарський суд.
Зацвітайте, мрії — сині птиці,
бо не знать нащадкам наших мук,
як рука холоде од рушниці,
як лежать у лаві на снігу
Може, їм коли й розкажуть зорі
наші думи в золотих вітрах,
як на варті радісно селькори
за Комуни зміли умирать.

Жовтень 1924

Глянув я на море — засиніли чари ...
Мов проміння в хвилі, розгубився я.
Може, це не море, не янтарні хмари,
не кармінний обрій, а душа моя?..
Може, це не море, а твоє волосся,
і такий маненький я на нім лежу?..
А воно круг мене радужно сплелося.
Тишина круг мене, тільки хвилі шум.
Море, моє море, я — в твої обійми,
молодим дельфіном на валів ряди.
Вийми мою душу, серце моє вийми
і над Оріоном рвійно засвіти.
А од них на тебе з вишини проміння
крізь холодні груди вічно засія.
І в твої незнані, зоряні глибини
на промінні тому опущуся я.

1924

ХЛОНЯ

Поєма

I

Де сонце на асфальті мліє,
такий задуманий на розі він сидить.
Почистить чоботи, щиблети він уміє,
й до каблука резинку навинтить.
Циганські кучері, крізь них мідяні скроні,
з буграми темний лоб і губи, мов кармін.
А голос молодий все на одному тоні:
— Почистім, гражданин!
І мимо кожний раз проходить комсомолка,
здається, в парк міський, з товаришем своїм.
У нього на грудях значок знайомий — ловко,
і кличе, і цвіте на серці в неї КІМ.
Куди її веде артьомовець смуглявий
і що чекає їх, де вітер і жасмін?..
За ними гониться настирливо і мляво:
— Почистім, гражданин!
Вони пройшли. І вже за рогом
звучить її рожевий сміх.
А тут ще хтось одставив ногу
і заважає бачить їх.
І він бере червону оксамитку —
щиблетам навести останній блиск,
і натирає швидко - швидко,
такий розгублений і злий.
Ну, чому сіпаються губи,

і очі дивляться, куди?
Мій Хлоню, мій вірмене любий,
такий наївний і простий.

II

Полюбив я її, комсомолку,
за ясні, за знайомі слова,
за волосся, що траурним шовком
на вузенькії плечі сплива.
Кожний вечір, як сонце зза мурів
на вітрини — калюжі крові,
вірменя одиноке і хмуре
коробок улаштовує свій.
І раз підійшла комсомолка,
поставила ногу: — почисть.
Дивився і чистив без толку,
на серцеві КІМ'у моливсь.
У неї рубінові губи,
рубінові в неї слова.
Вона з того краю, де труби
до хмар, мов залізна трава.
— А хто твій товариш і де він,
чому ти сьогодні не з ним?
— Шахтьор він, із краю, де щєбінь
і хлором насичений дим.
Він зараз на місяць і зорі
у труби дивитись пішов.—
А вулиця в лиця їм — порох,
а сонце на кучері — кров.
Вони пішли. І вже за рогом
звучить її рожевий сміх.
А тут ще хтось одставив ногу
і заважає бачить їх.

III

Він побачив, зустрів її знову,
на трибуні стояла вона.
Розцвітала од юного слова
на кашкетах квітками весна.
Заполонило серце юрбою,
і не знає, до кого любов.
Він пішов би з такої любові
у вогонь і на крицю б пішов.
А в небі птиці — шумлять аеро,
автомобілі їм — унісон.
І він побачив Комуни берег
за шумом радісним колон ...
Ні, не колопи, а хвилі, хвилі ...
В синяві берег червоний, там ...
Вже перетяти ніхто не в силі
дороги нашим кораблям.
Зійшла і стала поруч,
весела і ясна.
Вже другий щось говорить,
і слухає вона.
А в хлопчика невпинно
швидкий у жилі ток,
пеначе серце вкпнув
за плечі, в коробок.
Червона оксамитка,
смуглявая рука.
День тягнеться, мов нитка
од милої станка.
Привик до неї ніжно,
і все таке ясне.
Хто нитку переріже?
Хто щастя перетне?

IV

Він на фабриці кожного разу
зустрічає з роботи її,
коли сонце натовлені в'язи
у блакитні хова ручаї.
Йдуть вони на окраїну міста,
де трамвай поверта свою путь,
де янтарне розкидано листя,
до артьомівців в гості ідуть.
Розтуманює денну утому,
там життя — зачарована мить.
І так радісно гасло Артьома
революцію вчить нас робить.

Харків—Крим, 1924

Сміхом і ціснями
зацвіти.
Любим до нестями
я і ти.
Я іду в повстання,
весь в пилу.
Ти мене востаннє
поцілуй.
Одірвав од себе,—
тільки крик ...
Десь ударив в небо
броневик.

1924

* * *

Уночі шелестить мені листя,
одбивається чудно в вікні.
Мій синок синьоокий в колисці
усміхається сонно мені.
Кличе: — Тато! — і ручки маненькі
простягає до мене воно.
Ти не плач. Ось повернеться ненька,
в неї збори сьогодні в ІНО.
Вітер листя ганяє у сквері,
я синочка підкинув: агов!
Скоро будеш і ти піонером
і казати, що завжди готов.
Моє серце лежить у колисці,
де ж моя, дя маненька рука.
Уночі шелестить мені листя,
та синочка воно не зляка.

1924

ТРАУРНИЙ МАРШ

Сьогодні не з нами наш Вождь, наш Ільч,
і сумно ми йдем по дорозі,
але, як і завжди, лунає наш клич,
і ворог, як завжди, в тривозі.

Далека нам путь, але ми не одні:
нам світять його заповіти,
на полі, в заводі, у шахті на дні...
— Комуни ми зоряні діти!

На жовтому Сході народи встають,
скидають ярмо капіталу;
на чорному півдні гарматами б'ють,
на чорному півдні повстали...

Хвилюйся, робочих голів океан,
ми Леніна пам'ять лелієм.
Лунайте ж, оркестри, грими, барабан,
бо крок наш і дух наш міцніє!

Ми дня не забудем (нежданий такий...),
товаришу, брате нам милий!
Ридали робочі, гармати, гудки,
коли ми Вождя хоронили...

На наших знаменах був траурний клич :
«Ми, ленінці, завжди в горінні».
Лежав в гімнастюрці вже мертвий Гьїч,
але як живий в домовині...

Ви чуєте, друзі: клекоче, гуде
на Заході, в панському стані,
і схід багряніє... Життя молоде
створили ми в бурі повстання.

Обернемо землю в Комуну, в Едем.
Світи ж нам, червоний маяче!
Ми в край електричний невпинно ідем,
навколо сміються і плачуть...

Нам зорі на чола поклали печать
і зорі нам світять в дорогу.
А там у пилу на дорозі лежать
руїни розбитого бога.

Так будьмо ж єдині! Ми — квіти життя.
Ми всі од станка і од плуга.
Сьогодні шануємо пам'ять Вождя,
Вождя і товариша й друга.

16 XII 1924

Надворі віти — голо,
хитаються чи ні.
Немов журба на чоло,
лягає перший сніг.
Засніжені трамваї,
малюнки на вікні.
Я Леніна читаю,
і радісно мені.
Нехай снігами лине
і холодом земля,
й непманки піаніно
крізь стіни чую я,—
та світ старий до краю
ми бурями заллєм...
Про це так юно знаю
я, член ЛКСМ.
Я чую кроків дзенькіт...
О, скільки їх! не ліч.
А на стіні маненький
всміхається Львч.

1925

У МІСТІ

Тане день на серці пелюстками.
Шум осінній, дзвоне золотий!
Вже не давить груди мені камінь,
Я дійшов, долинув до мети.

Журавлів вгорі прощальні зграї,
А в лице — авто і трамів дим.
Без мети по вулицях блукаю,
Без вина п'янію од юрби.

Всі шляхи до тебе, юна еро,
Як забуть огонь твого лица?!
Ці шляхи — коммольді, піонери,
Ці шляхи — поема без кінця.

«Не ходи, — казала мені мати: —
Прийде день і кари й каяття...»
Де ж він той, що може одрубати,
Одірвать поета од життя?

Я ходжу щасливий до тривоги.
Ми — гроза і тронів і корон,
Ми — частина руху світового,
Я — Комуни юний електрон.

Ой, колись на громи Перекопу
Йшли полки по огненних путях,
А тепер заводами й робкопом
Ми нове будуємо життя.

Перейдем кордони, межі й грані,
Завоюєм те, що буде там...
О, моя поезія повстання,
Золота поезія Труда!

1926

Падають сніжинки ласкаво і млісто
на моє обличчя, на сліди мої.
І уже здається, ніби я не в місті,
а навколо мене все гаї, гаї.
Що це? може, сниться? Десь дзвенять трамваї
Що це? може, сниться? Десь авто загув ...
Ні, це тільки вітер дерево хитає,
та сліди глибокі ззаду на снігу.
Де ж мій сон, де дійсність? В чоло чорні віти,
поміж ними сонця на стволах печать ...
... Шум юрби навколо, наче в лісі вітер,
по панелі кроки радісно звучать.
Я іду до клубу. Над столом червоним
«Що зробив?» — питають очі Ільїча.
І скажу йому я, що ходжу в райшколу,
що до нього тільки мої думи мчать.
Усміхнуться очі. Й слухати я стапу,
що до нас говорить у листі ЦК.
І здається, чоло ... моє чоло гладить
ніжна і прозора Леніна рука.

1926

МАТИ

Вже засохла ворожа кров,
там, де вітер над рейками віє,
відкіля я до міста прийшов
оспівати Комуни індустрію.

Де вагонів багряна змія,
край села, із низенької хати
вийде мати смуглява моя,
буде сипа свого виглядати ...

Буде ждять, вся покора й печаль ...
Над чавункою хмарами — зграї ...
Пролітають вагони у даль,
та мене в тих вагонах немає.

Наплива на зіниці туман ...
Мамо, мамо!.. не плач, не треба ...
Твій Володька, Комуни баян,
не забув Донеччини неба.

Буде так, як хотіла ти.
Тільки зараз не клич ... не можу ...
Кида час червоні цвіти
в мою душу, на промінь похожу ...

1927

* * *

Над селом туман —
дим із димарів.
Мов в краю оман
мій і зір і спів.
Віти золоті,
як же вас забудь?
Я тону в меті,
як риплива путь.
Як забудь мені?
Відтіля ж я сам!
Вечір і огні
у сельбуді там.
І тремтить рука,
бо і я од вод.
Школа заводська
і завод, завод ...
Я ж такий, як ті,
милі трударі.
Шахти золоті
од зорі вгорі.
Небо зацвіло
в діаманті брам.
О моє село,
я родився там !

1927

КРИВОРІЖЖЯ

Поле та поле та вітер,
вітер, як плач дітвори ..
Іноді гори кварциту
і одинокі копри.
Лунами вибухи дальні
рвуться, мов вигуки зі.
Линуть глибокі копальні
в серце залізне землі.
Серце тремтить і зітхає
дзвонами кайла і плит,
в ньому продольні безкраї
рве без жалю динаміт.
Лине у тьмі неозорій
праці напружена путь,
лампочки Вольфа, як зорі,
там під землею цвітуть.
Чуєш, свистять коногони
тонко і радо в імлу,
й кліті з рудою вагони
мчать без кінця, по стволу ...
Залпами вибухи дальні,
і в неозорій імлі
линуть нестримні копальні
в серце залізне землі.

1927

Коли потяг у даль загуркоче,
пригадається знову мені
дзвін гітари у місячні ночі,
поділунки й жоржини сумні ...

Шум акадій ... Посьолок і гони
Ми на гору йдемо через гать ...
А внизу пролітають вагони,
і колеса у тьмі цокотять ...

Той садок, і закохані зори,
і вогні спід опущених вій ...
од проміння і тіней узори
на дорозі й на шалі твоїй ...

Ой ви, ночі Донеччини сині,
і розлука, і сльози вночі ...
Як у небі ключі журавлині,
одинокі й печальні ключі ...

Пам'ятаю : тривожні оселі,
темні вежі на фоні заграв ...
Там з тобою у сірій шинелі
біля верб я востаннє стояв.

Я казав, що вернусь безумовно,
хоч і ворог на нашій путі ...
Патронташ мій патронами повний,
тихі очі твої золоті ...

Дні пройшли ... Одлетіла тривога ...
Лиш любов, як у серці багнет ...
Ти давно вже дружина другого,
я ж — відомий вкраїнський поет.

Наче сон ... Я прийшов із туману
і промінням своїм засіяв ...
Та про тебе, чужу і кохану,
я ще пісні, як треба, не склав.

Я б забув і образу і сльози ...
Тільки б знову іти через гать,
тільки б слухать твій голос — і коси,
твої коси сумні цілувать ...

Ночі ті, та гітара й жоржини,
може, сняться тепер і тобі ...
Сиві очі в моєї дружини,
а у тебе були голубі.

1927

ЄВГЕН

Балада

Євген веселий хлопець,
в очах у нього степ.
Усе він гарно робить —
і те, і те, і те.

О ранки, о тумани,
о росяні стежки!
Батрак Євген рум'яний,
батрак Євген стрункий.

О ранки, о тумани,
о сонце, о весна!
Була дочка у пана,
Констанція сумна.

В гаю не квіти ранні
і не зозулі жаль,—
вся в чорному убранні,
кохання і печаль.

А ночі южні, сині
і там, і ген, і ген
І слухав піаніно
під вікнами Євген.

Од звуків небо тоне,
і все кругом мовчить.
Здається, пальці панни
ридають уночі ...

О вітре мій, о клени,
чому так серце б'є?
Євгене, мій Євгене,
минуле ти моє!..

Агей, забили дзвони
і там, і ген, і ген ...
У Гвардію Червону
пішов юнак Євген.

В минулім серце тоне,
од нього дим і мла ...
У Гвардію Червону
Констанція пішла.

Питань, я знаю, сила,
чому вона така?..
Констанція любила
Євгена юнака.

Та сил немає в мене
співать про синій юг.
Констанцію й Євгена
зарубано в бою.

Я дань оддам любові,
о мій ясний титан!
Є в місті повітовім
могила і майдан.

О часу рух і хвилі,
о дальній крик сирен!
Лежать у тій могилі
Констанція й Євген.

В які віки я грані,
всі грані перейшов.
В любові є повстання,
в повстанні є любов.

* * *

Білі акації будуть цвісти
в місячні ночі жагучі,
промінь морями залле, золотий
річку і верби, і кручі ...

Будем іти ми з тобою тоді
в ніжному вітрі до рання,
виц'ю я очі твої молоді,
повні туману кохання ...

Солодко плачуть в садах солов'ї,
так, як і завжди, незмінно ...
В тебе і губи і брови твої,
як у моєї України ...

Ось вона йде у вінку, як весна ...
Стиснулось серце до крику ...
В ньому злилися і ти, і вона
в образ єдиний навіки.

1927

* * *

Тебе любив, як вітер небо,
в огні сумнівів і образ.
Нащо ж закохану із себе
ти удавала кожний раз?..

Тебе любив, як вітер рожу,
в солодкій тузі, у журбі...
Але нещирості не можу
простити навіть і тобі.

Ти не любила... Час останній...
Який же біль, який же біль!..
Та за ілюзію кохання
навіки вдячний я тобі.

1927

ПІСНЯ

Комсомолець молоденький
До червонців від'їжджав.
Проводжала його ненька,
На гармонії хтось грав.
— Захищай же край од лиха,
Од незваних ворогів.—
Кінь залізний важко дихав
І вагонами гримів.
Зір шука і лине, лине,
Оббіга людей ряди ...
У юрбі стоїть дівчина
І не сміє підійти.
Враз ... дзвінок і диму клоччя.
Захиталось все кругом ...
Промайнули сині очі
Й потонули за вікном.
Кінь летить і димно дзенька
Од туманів, верб і трав.
Комсомолець молоденький
До червонців від'їжджав.

1927

ЧЕРВОНАРМИ

Марш

Червонарми, червонарми,
червонарми йдуть вперед.
Бо не дарма, ми не дарма
в сьйві радісному мет.

Червонарме, сурма грає,
вже в бою робочий клас.
Од Ірландів до Китая
зацвіли заграви враз.

Підіймайте місто й поле!
злидарів по всій землі!
Громи армій комсомолу
й комунари на чолі.

Ми рукою Радовлади
в горло катові — багнет!
Б'ють снаряди в барикади,
червонарми йдуть вперед.

Угорі ворожі зграї,
там пропелери... Агей!
Ільґча ми пригадаєм
тяжким залпом батарей.

Всі ми ніжні, кожний знає,
любим зорі, квіти й сміх.
Більше ніжності немає,
як умерти за других.

Ми рукою Радовлади
в горло катові — багнет !
Б'ють снаряди в барикади,
червонарми йдуть вперед.

1927

У МАРЕВІ

Я піду у мареві спомнив і мрій,
там, де простягнулися довгі тіні вій,
де мені в минулому синій зір сія ...
Золота головка!.. Іскорка моя!..

Там, де труби жерлами простяглись до зор
і хрестами журними моляться собор,
де Бахмутка - річка під мостом шумить,
на знайомій вулиці тихий дім стоїть.

Підійду до ганку, повний давніх дум,
і замовкне явора переливний шум ...
Де на ліжку білому мила спить давно,
підійду і місяцем гляну у вікно ...

Скільки днів і років марив я про це,
що біліє смутно дороге лице ...
Спить моя кохана, їй мене не чуть ...
лиш сорочку вишиту підіймає грудь,
і спід одіяла, ніжна і тонка,
блідою лілеєю звислась рука,

та на щоки матові, наче погляд мій,
крилами печальними впали тіні вій ...

Ось поворухнулася, підвелась, дивись ...
і до мене руки тягне, як колись ...

Розтулила губи, зве мене вона ...
Ні, це тільки вітер плаче край вікна ...
Спить моя кохана. Ій мене не чуть.
Повертає місяць на ранкову путь.

Заховав я глибше і печаль і гнів,
і за мною явір знову зашумів ...
Так шумить у жилах вічний болю яд ...
По знайомій вулиці я іду назад.

Там, за містом синім криці крик і рев,
перед мене тіні золотих дерев ...
Поміж ними місяць сумно так сія ...
Золота голівка! Іскорка моя!

1927

КОМСОМОЛЕЦЬ

Балада

... Бій одлунав ... Жовто - сині знамена
затріпотіли на станції знов ...
І до юрби полонених
сам курінний підійшов ...

Аж до кісток пропікає очима ...
Хлопці стоять перед ним, як мерці ...
П'яно хитається смерть перед ними,
холодно блима наган у руді ...

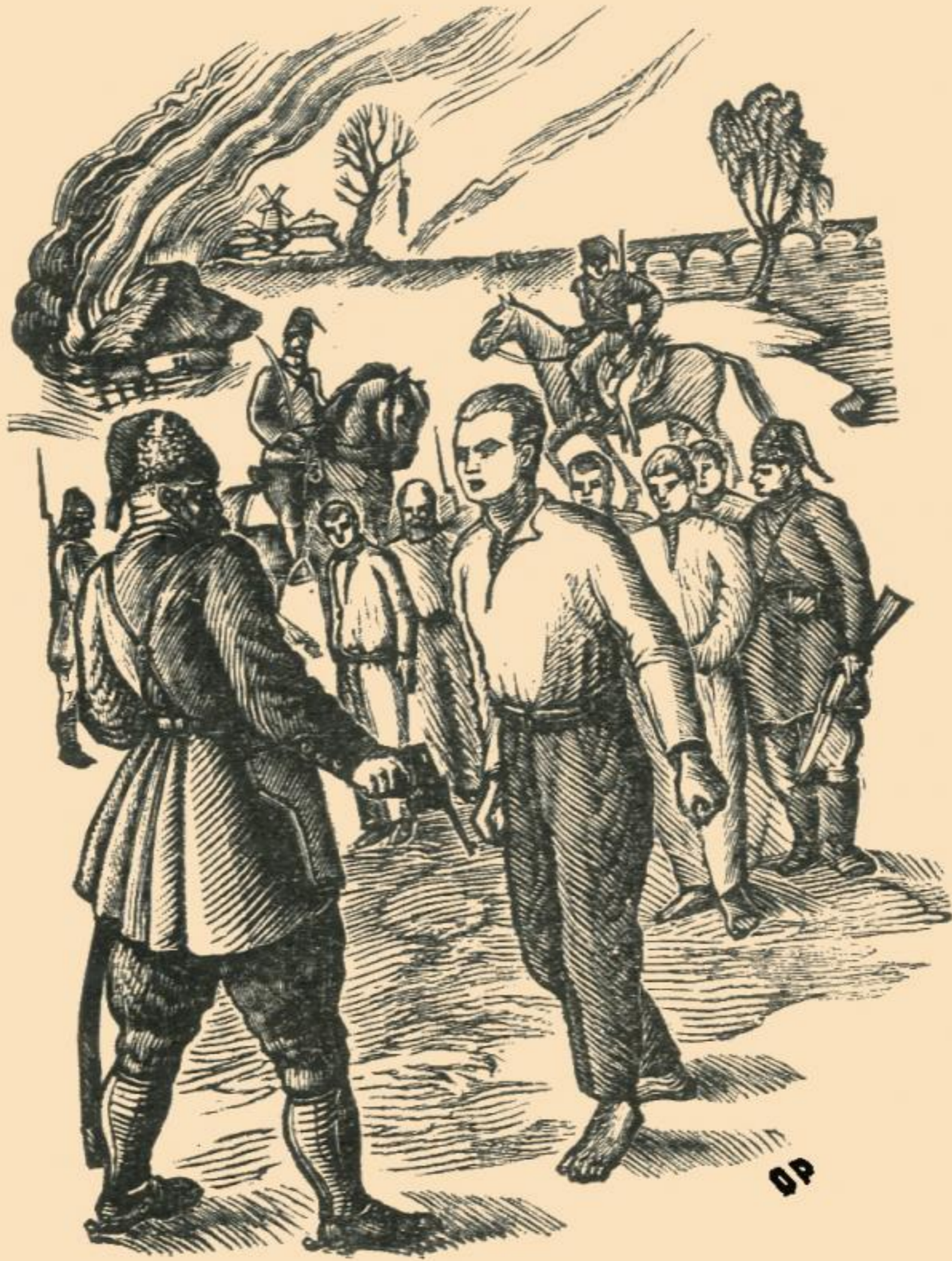
— Є комсомольці між вами!.. я знаю!..
Кожного кулі чекає печать!..—
... Стиснуто губи в останнім одчаї,
всі полонені мовчать ...

— Всі ви такі, як і я, чорнобриві!..
Жалко розстрілювать всіх!..
Гляньте навколо ... і сонде, і ниви ...—
Відповідь — сміх ...

— Ну, так пощади не буде нікому!..
Ви не побачите рідний свій край!..—
Вийшов один ... і сказав курінному:
— Я — комсомолець ... Стрідай!..

1927

ОСІНЬ

Чорний ворон сидить на могилі,
де до міста наїжджена путь.
Обтрусил я вже яблуні білі,
і картоплю із поля везуть.

Жовте листя, оголені віти,
синій холод іде з вишини ...
По капустах бігають діти
і солодкі їдять качани.

Там, де верби, тини і тополі,
по ночах замерзає вода,
і так сумно в холодному полі
телефонні гудуть провода.

Скоро зійдуться хмари у сині,
дощ поллє на поля золоті,
й буде гарно у ночі осінні
кукурудзу пекти на плиті.

1928

ЛІГ НА ВЕРБИ ОГОНЬ ЯНТАРЯ...

Знов у згадці посадка, село.
Я чекаю чогось, я притих ...
Наче серце моє роздвіло
і промінням під ноги лягло
у хитавні дерев золотих.
Я чекаю чогось, я притих ...

Розливається синяви муть,
ліг на верби огонь янтаря.
Десь дівчата з роботи ідуть,
в небі пісня стоїть, як зоря ...
Розливається синяви муть.
Десь дівчата з роботи ідуть.

І так тихо, так сонно кругом.
Тільки пісня за серце бере ...
Знов лице дороге за вікном
у прощальному шумі берез,
в час як грози-пливи над селом.
І так сонно, так тихо кругом.

Я по стежці знайомій іду ...
О, чекання і споминів яд ...
У вечірнім липневім саду

я по стежці знайомій іду.
Сад шумить, ой, шумить мені сад...
Не вернутись ніколи назад.

Дні ідуть, пролітають літа,
стануть сивими брови мої...
Одлетять у далекі краї,
наче казка моя золота,
недоспівані співи мої...
Одшумлять, як у осінь гаї.

Пригадаю посадку, село,
тумани і між вербами сміх...
Перші промені співів моїх
в час, як серце моє роздвіло...
У хитанні дерев золотих
перші промені співів моїх.

Тишина у кімнаті моїй.
Я дивлюсь спід опущених вій,
як цвіте за вікном далина.
У кімнаті моїй тишина...
І душа, як ставок золотий,
тільки споминів хвилі по ній...

1928

МАРІЯ

Зеленіють жита, і любов одцвіта,
і волошки у полі синіють.
Од дихання мого тихий мак обліта,
ніби ім'я печальне — Марія ...

Ми з тобою одні. Ми у полі одні.
Ти стоїш перед мене, як вечір.
Я дивлюсь на заплакані очі твої,
на покійно нахилені плечі ...

В небі хмари біжать ... може, буде гроза!?.
Зацвіли блискавиці над гаєм ...
Я не можу сказати, я боюсь розказати,
що тебе я уже покидаю ...

Що я можу?.. скажи ... Мої дні, мов хрести,
я не мав і нічого не маю.
Ти стоїш і мовчиш ... тільки вітер тремтить,
на плечі твою шаль підіймає ...

Зеленіють жита, і любов одцвіта,
і волошки у полі синіють.
Од дихання мого тихий мак обліта,
ніби ім'я печальне — Марія.

* * *

Неозорі
далі знов.
Зори, зорі ...
О любов!
О ясного
болю яд!
Білі ноги,
синій сад.
Вітра гули
і село ...
Все минуло,
все пройшло.
Все, як листя,—
десь на дно.
Світить місяць
у вікно.
О ясного
болю яд!
Білі ноги,
синій сад.

1928

НІЧ

Сонні віти, карі очі,
пісня з гаю опівночі ...
Тіні ... губи ... мрійна шаль ...
В небі місяць і печаль.

На груді їй чорна квітка
наче п'є розлуки жах ...
Він забув ... Йому так бридко ...
А вона уся в сльозах ...

Хто пішов там опівночі?..
Чом ставок у тьмі клекоче
й не тремтить під вітром шаль?..
Тільки місяць і печаль ...

1928

* * *

Сумні кипариси
стримлять у блакить.
Пахнуть іриси
і море шумить.

Повний любові
стою край вікна.
Місяць бузковий,
чужа сторона.

Мрію про коси,
про теплу долонь ...
А вітер розносить
цигарки огонь.

А вітер шумує,
сміється в гаю:
другий ділує
татарку твою.

Хитаються клени,
хитаюсь і я.
Не прийде до мене
Зарема моя.

В муках любові
стою край вікна.
Місяць бузковий,
чужа сторона.

1928

ДНІПРЕЛЬСТАН

Цвіте червона Україна.
Де хвиля в берег б'є дзвінка,
там, де Дніпро гримить і лине,
уже поставила турбіну
міцна робочого рука.

Пороги, вежі, мури, брами ...
І от, над шумами ріки
спокійні велетні динамо,
де золотими двигунами
біжать за склом маховики.

Коліс і кроків біганина ...
Хто дав розгін?
Який титан?
Могутнім током Україну
непереможно і невпинно
веде в Комуни Дніпрельстан.

І день, і дим, і даль, і рими,
бадьорий крок, бадьорий спів...
Шумлять міста... А десь над ними
у небі арками легкими
двіте мереживо мостів.

Немов пожар на небокраї,
од нього в барвах далина.
То ненажерливо, без краю
Вкраїна домнами ковтає
моря огненні чавуна.

О, багрянійте, хмар овали!
В руках у нас стихії гать.
Гудуть дроти над полем чалим,
і там, де банди панували,
електропотяги летять.

Кому фантазія і сни ді
в потоці марень і горінь?..
Неначе струни залізниці
у блиску райдужному криді
біжать у мрійну далечінь.

Вагони рвуть повітря груди,
через мости й ланами мчать.
А за вікном щасливі люди
про те, що є, і те, що буде,
поміж собою гомонять.

У місті світлою юрбою
робітники на працю йдуть,
все докотить без перебоїв,
і трактор важкою ходою
у полі чорну ріже путь.

Там, де шосе привітно лине
в село долиною з гори,
звучить із вікон піаніно,
і у садку за синім тинном.
веселий гомін дітвори.

Не марно йшли ми до загину,
несли в поля пожежі гнів ...
Цвітуть веселкою хвилини,
й старий Славута з України
країну радості зробив.

Сумна коса і зір чудовий
комусь приснилися давно ...
Вишневі губи, чорні брови,
пісні дівочі вечерові
і шум акації в вікно ...

Прощальний шум ... хіба забуду ...
Горить під місяцем мій штик,
і патронташ хрестом на груді ...
А за Дінцем в погонах люди,
і зброї дзвін, і плач, і крик ...

Не марно йшли ми до загину
на крик розпачливий: «Війна!» —
немов у лузі та калина,
колись печальна Україна,
тепер весела сторона.

Бушують юрбами майдани,
ясна для кожного мета.
І певний крок гримить і тане.
Міста, міста! Струвкі титани —
побіди зброя золота!

Готові всі завжди до бою.
Лиш даль тривогою війне,—
земля застогне під подою,
і даль грозою світовою
непереможно спалахне,

Які, які навколо людя!
То трударів ряди пройшли ...
Їх руки в даль, неначе птиці,
вони підвалини ясні ці
під мур республік підвели.

У вишині плакатів кличі.
В майбутнє путь! В майбутнє путь!
Трамваїв дзвін, асфальт, обличчя ...
А ніччю клуби робітничі
роями шумними гудуть.

Ми форт міцний зробили з краю:
на мурі мур, на гаті гать ...
Прожектор небо розсікає,
і золоті аерозграфі
в його промінні мерехтять.

Ідуть полки. Наказ: «На чати!»
В майбутнє путь, в майбутнє путь!
За ними танки і гармати,
неначе велетні горбаті,
рядами грізними повзуть.

А небо тихе і безмовне,
на ранок — зоряні гаї.
Ідуть полки, й поля бавовни
за ними шумом ніжним, повним
хитають кучері свої.

Ідуть полки, нема їм краю,
од них удаль прослазась тінь.
А Дніпрельстан горить і грає,
він творить рай земний із краю
для нас і наших поколінь.

Шумить Дніпро ... Керують люди —
двигтіння сил, глухе, сліпе.
Машини дмуть могутні груди ...
СРСР дала це чудо,
безсмертна воля ВКП.

В росі Тарасова могила,
навколо — мармур і чавун
Спокійно спи, поете милий,
вже простягли над світом крила
мідні республіки комун.

В бетони й сталь наш край закутий,
нам не страшний ворожий стан.
Минуло: «Бути, чи не бути».
Над синню буйною Славути
про це вирує Дніпрельстан.

1928

Г П У

Поєма

I

На пелюстки зорі - троянди
розвіяв вітер на снігу,—
у тьму, на розпач і на банди
ідуть загопи ГПУ.
Ідуть на вітер і багнети ...
Вечірній сніг, як смерть, кругом ...
І небо зоряним рядном
накрило чорні силуети.
І плач, і крик, мов цілий світ
гримить розривами невпинно ...
Це розгулявся, як бандит,
скажений вітер України
і, наче відьма навісна,
чекістам шлях перетина ...

1 - й голос.— Товариші!.. Кругом бандити ...
Все менше в нас людей і сил,
щоб боронить червоний тил
і йти вперед у тьму і вітер ...
Все дужче вужчають фронти,
навколо зрада і туман ...
І вже на півночі Каплан
стріляла в Леніна ...

2 - й голос.

— Ех, ти !..

Од слів твоїх на серці шкряба.
Ти не чекіст, а просто баба.
Не треба нам таких розмов,
коли кругом сніги та кров.
Нехай і холод, і вогонь,
та ми йдемо все вгору, вгору !
Невже боятися кого
синам Комуни яснозорим ?
Пробили ми до сонця люк
у морі чорному шаблюк ! —
І що таким печаль, знемога,
коли у них одна мета ?
І тільки дзвонять копита
на чорних вітряних дорогах ...

II

В ярку огні і тихі кроки,
а круг огнів бандитів стан.
Сидить, задумався глибоко
їх чорновусий отаман.
В очах кривавиться туман ...
В яких згадках і де він бродить ?..
А угорі — мільйони ран
на чорнім тілі небозводу.
Десь кінь ірже печально й тонко ...
Лютує навкруги зима ...
А в хлопців сало й самогонка
і жодних споминів нема.
Нехай горить і стогне край, —
їх про ідею не питай.
Ідея їхня у спідниці
гладкої кралі молодиді.

За ними йдуть розгуд і жах,
розбиті вікна і надії...
І кров забитих червоніє
в сумних Ізраїля дворах...
Де награбоване майно
в тачанках смутно туманіє,
бандити сплять уже давно,
лиш вартовий заснуть не сміє.
Уп'явся він у тьму терпку,
сторожко дивиться навколо...
Це що за тіні на снігу
беруть ярок у чорне коло?
Все ближче, ближче... Вартовий
забив тривогу... Буде бій!

Отаман. — На коні, гей!.. Вперед, за мною!
До бою, хлопці! Це — чека!—
І от на конях із ярка
біжать бандити сараною...
Біжать і падають, і знов
рука борні змикає коло...
«За всіх замучених, за кров,
за наше витоптане поле,
вперед, вперед, товариші,
беріть живого отамана!»
Й червопа кара невблаганна
на лави лавами біжить.
Схилилась ніч і чорні руки
до бою в зорях простягла,
де серце мли востаннє стука
і захинається імла,
де білий вітер по наметах
розносить пісню кулеметів...
Криваву пісню... Поле бою,

мов маком, трупом задвіло ...
Взяли отамана в полон
чекісти дружною юрбою
і прикрутили до коня
мідними й тонкими ремнями.
А на снігу — розривів ями
і кулеметів гризотня.
Копита коней у крові
дзвенять об сніг яркий, іскристий ...
О революцій вартові,
чекісти, зоряні чекісти !
Ви знов туди, до димарів,
де все бетонами залито ?
І тільки вітер похмурнів,
рида над трупами забитих
та припада до чорних ран
лицем заплаканим туман ...
І в небі місяць білорогий
шука між хмарами дороги.
Чекісти мчать у дзвоні віт,
що голий гай простяг над ними.
І скорбно дивиться бандит
у тьму кривавими очима ...
Він уявляє траур трун
і крик безжалісний : «Огонь !»,
коли потилиця його
від кулі репне, мов кавун ...
Він упаде, його не стане,
замре його останній сміх ...
І мозок білий, як сметана,
збризка руки вартових ...
А чорні коні в чорну тьму
летять у ночі океані,
й біжать, мов привиди незнані,

за ними тіні на снігу ...
Поволі рідшає туман,
тріпоче крилами смутними.
Мовчить, зігнувся отаман
і тільки блискає очима.
Він у сідлі, мов на ножах,
Цей біг дорогою дзвінкою
його несе на кари жах ...
І холод смерті по костях
біжить холодною рікою ...
В тумані блимнули огні
далеким холодом погрози ...
І вітер крики паровозів
доніс поривом крижаним.
Гадюки рельс, останній міст
і шум околиці міської ...
Ось бронепоїзд «Комуніст»
верта домів з близького бою,
повзе і дулами гармат
суворо дивиться назад.
Над містом дим, колони хмар,
Їх рвуть вітри, мов клоччя вати
Мовчать церкви, мовчить базар,
і лиш кричать кругом плакати ...
Вузькі вулиці, майдани
стрічають мовчки отамана ...
І от розбив ранкову тьму
будинок сірий ГПУ.
«Прощайте, зорі і туман,
не зустрічати мене тепер вам ...»
— Злізайте, пане отаман, —
сказав чекіст з укліном чемним ...

III

У коридорі вартовий
у тищині карбує кроки.
Години б'ють, як серця бій,
вони такі, як довгі роки...
І ходить, ходить світлоокий
у коридорі вартовий.
Загартувався у злиднів горні
незламний цей солдат Чека.
А в двері камери з очка
за ним слідкують очі чорні.
Це отаман. Куточки губ
стягнуло зморшками одчаю.
На мокре чоло чорний чуб
зією тоскною звисає.
Остання мить, остання путь.
Десь двері грюкнули ... ідуть ...
Лунає тугою терпкою
тих кроків траурний мотив ...
І отаман немов зомлів,
поник покійно головою,
І от у камері вже мрець ...
Погаснув зір, зів'яли губи,
і серце холодом розгуби
востаннє стиснуло ... Кінець.
Вже смерть на білому папері,
І штик гримить в залізні двері.
І одчинились двері враз!..
— Збирайся, отамане, вже час.

До ГПУ біжать дроти
з усіх кінців, з усіх просторів;
Їх промінь сонця золотить

і по ночах їм світять зорі.
По тих дротах біжать слова,
що відступа червоне військо ...
Сидить чекістський голова
Фелікс Едмундович Дзержинський.
В обличчя лється сонця мідь,
над ним росте гора паперів,
і все риплять тривожко двері,
і телефон дзвенить, дзвенить ...
І по дротах на сотні гон
летять нестримано накази
і не ламаються ні разу ...
Дзвенить невпинно телефон.
Летять і падають слова,
немов мої покірні рими,
там, де чекістський голова
сидить з невтомними очима.
Летить, летить дев'ятий вал:
Колчак, Денікін і Петлюра ...
Тепер заглянем у підвал,
на отамана біля муру.
Як він зігнувся і поник,
як піт укрив лице й долоні!
І наближається до скроні
холодне дуло ...

Раптом крик:

«Товариші!.. Скоріш нагору!
До зброї всі! У місті ворог!»
І глухо вдарив у підвал
стрільби страшний дев'ятий вал.
Отаман впав, і смерть у стелю
з розгону вдарила огнем ...
А на дверях уже шинелі
й погонів обляск ... «Ми йдем, ми йдем!..»

Що шаблі блиск — то крик і рана.
Що блиск шабель — троянди ран.
Звільнили білі отамана,
утік од смерті отаман.
Та ні, не втік. Він путь важку
скінчив тоді ж. О, струни чулі!
Його метка чекіста куля
десь наздогнала у кутку.
Уже не встане отаман.
Лежать порубані чекісти ...
Й на сніг, задуманий і чистий,
все тихше кров тече із ран.
І гусне чорними струмками
біля зруйнованої брами,
де у шоломі, мов живий,
заснув навіки вартовий.
У місті білому бенкети,
розгульний музики мотив,
і в жовтих вікнах силуети
у срібнім дзвоні острогів ...
А в передмісті смерті спів,
ніч протинають залпи, крики ...
І в морок дивляться так дико
розбиті вікна без огнів ...
З броневиків гармати тупо
горлянки чорні простягли,
і на стовпах самотні трупи
гойдає вітер ... Лий же, лий
нужденних кров ти, білий кате!
Вже наближається розплата,
гуде у бурі огневій —
все ближче бій, останній бій ...

І от негадано зі мги
непереможною юрбою
у танку радіснім набої
над білим містом загули.
Летять огні у чорну муть,
немає тим огням упину
І марно жерлами хрипкими
гармати відповідь їм шлють.
Цвіте розривами блакить,
над білим містом смерть летить.
І чути крик: «Вперед на коні!
Добридень, месники червоні!»
Прийшли, мов вилиті з металу,
У сяйві сонячнім мети.
І знов розірвані дроти
рука робочого з'єднала.
По тих дротах слова у тьму,
у них журби уже немає,
бо над будинком ГПУ
червоний прапор знову має,
й біля починених воріт
вже інший вартовий стоїть.
Вже роки огненні, як дим,
і сніг уже не червоніє.
Немає трухів на стовпах,
у полі жито вільно мріє.
І тільки сниться крові пах
під небом диким і рудим.
Вже інші образи в очах
у днів рештованні новому.
Та не вернулося додому
багато хлопців і дівчат
що йшли, з зірками на чолі,
на смерть, за щастя всій землі.

Не марно, ні, їх кров пролита,
вони розбили море тьми.
Гримить наш юний крок над світом,
їх путь продовжуємо ми,
несем їх прапор, їх ідеї
усе вперед. Війні — війна!
Й комуністичною зорею
уже сіяє далина,
така прекрасна і ясна.

Харків, 1928

* * *

Хмуро, хмарно.
Ярина.
Любим марно
я й вона.

Я мовчу,— вона рида ...
Плачу я,— вона мовчить ...
Лиш рука її бліда
у руді моїй тремтить.

Що це? Звичка чи любов?
Яде мій, останній яд!
Скільки раз од неї йшов
і вертався я назад.

Я цілую, та дарма.
Ми не рідні й не чужі,
бо в любові дій нема
пісні повної душі.

Хмуро, хмарно.
Ярина.
Любим марно
я й вона.

1929

Це було на острові Цейлоні,
де цвітуть веселкою гаї.
Цілував вузькі мої долоні
ватажок із племені Аї.

Обережно брав мене за груди,
заливався з радості плачем...
І тремтіли стріли у отруті
за його нахиленим плечем...

А коли на сходи пароплаву
Я зійшла... О море, о любов!..
Як його не кликала, не звала,
ватажок за мною не пішов.

Це було на острові Цейлоні,
де цвітуть веселкою гаї.
Не цілує вже мої долоні
ватажок із племені Аї.

1929

ЖОВТІЄ ЛИСТ

Жовтіє лист, і щастя роздвітає,
нема йому ні гранів, ані дна ...
Зі мною знову ти. І тільки серце крає
очима синіми печальна далина.

І очі в тебе теж то золоті, то сині
співають і мовчать ... десь гайвороння гам ...
За руки ми взялись, і тихе павутиння
обличчя обпліта на кожнім кроці нам.

Крилами має синь над нами і за нами,
прозора і сумна, як завжди, як колись ...
І шарудить - шумить печально під ногами ...
Жовтіє лист ...

1929

МАРІЯ

Задуманий вітер над городом віє,
ідуть перехожі невпинним прибоєм,
і я поміж ними йду повний тобою,
горять ліхтарі, мов шепочуть :

Маріє !..

І пісня в душі наростає і спіє,
мов вирватись хоче нестримно на волю ...
Весна вже прийшла, та дерева ще голі,
й гілля наді мною шепоче :

Маріє !..

І солодко серце стискає, і мліє,
мов сон мені дивний, невиданий сниться ..
І хочеться в небо злетіти, як птиця,
де блимають зорі далекі :

Маріє !..

Десь море на півдні шумить і спіє,
там даль не така, як у нас на Україні,
Стоять кипариси, струнки і незмінні,
і хвилі під ними шепочуть :

Маріє !..

Іду, поспішаю, мов крилами мріє
зоря перед мене в простори щасливі...
А губи шепчуть в блаженнім пориві
для мене єдине ім'я:

Маріє !..

1931

* * *

Веселі обличчя,
усмішки ясні.
Серця бунтівничі,
бадьорі пісні.

У сніжному морі
гудків перегук.
Гаї неозорі
піднесених рук.

Все ближче комуна,
під крики «віват!»
Це ти, моя юна
республіко рад!

1931

ЗНОВ СЕЛО ...

Знов село. По блакитному трапу
Сходить сонце над маревом нив ...
Я в пальто і у фетровій шляпі,
Де колись у свитині ходив.

Вмер мій батько ... і брата не стало ...
Сплять вони під хрестом край села ...
Нашу хату давно поламали,
Ту, що нашою і не була ...

Щоки чують, як котяться перла,
Тихі й теплі ... Вертатись пора.
Санітаркою юною вмерла
Од плямистого тифу сестра ...

Ось і школи знайомої мури ...
І до мене біжать школярі ...
«Це — поет наш, Володька Сосюра !..»
Їх усмішки, мов квіти зорі ...

Вийшов вчитель. Згадки, як намети ...
Ми говорим про те, і про те ...
«Я не знав, що мій учень поетом,
Українським поетом зросте ...» —

Каже він. Запалив я цигарку ...
Вчитель теж ... Скільки споминів, слів ...
Як колись я від нього, потайки,
Цигарки в час перерви курив ...

Марив бути я тоді інженером ...
Вийти з бруду на сонячний шлях ...
Бив з рогатки собак і за пера
Біля школи ходив на руках ...

Попрощалися. Дощ уже крапа ...
Марив я ... як давно це було ...
Що вернусь я, в пальто і у шляпі,
З гомінливого міста в село.

Ах, ви мрії, ви милі, дитячі,
Як обличчя за дальнім вікном ...
Над селом небо осені плаче,
Дим заводу пливе над селом ...

Працювать! Працювать, безумовно!
Кожній хвилі ж нема вороття ...
Ні! Я зовсім іще не заповнив
Золотої анкети життя.

1932

НІЧ

Тихо і свіжо. Пливе над горами
ніч у плащі з золотими зірками,
тінь розіславши свою по землі,
й місяць у неї горить на чолі.

Там, десь далеко, у срібнім інеї
ніч ось така ж проплива над землею,
тиха і свіжа, прозора, як спів ...
й місто під місяцем, повне огнів.

Місто, повите і тишею й снами,
що димарями пробило блакить.
Там, біля парку, що марить верхами,
сірий будинок край міста стоїть.

Темно у вікнах, і тільки в одному
світло горить, мов чекає когось,
і у вікно те, в промінні тонкому
серце струною моє простяглось.

Мріями й сумом повита кімната,
і, мов над озером квітка в гаю,
біля дитини, що спить на канапі,
ти нахилила голівку своєю.

Плачеш?! Чого ти? Не треба, он зорі,
зорі, як очі, що снились давно...
Слухай, як сумно у тиші прозорій
стукає серце в холодне вікно.

Бачиш, воно біля шибки холоде,
пташкою темною, зоряний гість,
слухає й жде, коли стукотом дзвонним
серце твоє у вікно відповість.

1932

Я ПРИГАДАВ

Осінні кольори і мрії.
Я йду. Народжується спів ...
В алеях тоскно вітер віє,
шумить і плаче між кущів.

На землю жовте і червоне
з дерев летить і лине скрізь.
Я пригадав крізь скло віконне
блакить очей в тумані сліз.

Ось так же, жовте та червоне
з дерев летіло, мов крізь сон,
біля станційного перону
стояв військовий ешелон.

Співала сурма над рікою,
шумів за муром жовтий сад,
і ми прощалися з тобою
під дальнє охкання гармат.

Вагони рушили поволі
в важкому доканні заліз,
і, повний розпачу і болю,
твій крик протяв мене наскрізь.

1932

РАЊКИ

Грізні ранки, засніжені гони,
в перехресті розстріляних меж ...
Крізь огні соціальних пожеж
він прийшов до тисків, як мільйони.

Діамантиться піт на щоді,
в зорі повно ще юної сили ...
Дзвонно б'є у смуглявій руді
молоток у покірне зубило.

Це тобі не перо, не багнет,
не поема про осінь повстагу,—
переборює опір металу
робітник, групарторг і поет.

День - у - день він працює й не знає,
що у ньому крізь гуркіт і грюк
пісня крила нові розгортає
над приboями криці та рук.

9-VIII 1932

* * *

Якби помножити любов усіх людей,
ту, що була, що є й що потім буде,—
то буде ніч, моя ж любов як день,
не знають ще чуття такого люди.

Якби зірвати з неба всі зірки
і всі сонця з усіх небес на світі,—
моя любов горітиме яркіш
на всі віки, на тисячі століттів.

Якби зірвать квітки з усіх планет,
що вітер їх під зорями колише,—
моя любов пахтітиме міцніше
над квіти всі, бо я — творець, поет.

Якби зібрать красунь усіх віків,
повз мене хай ідуть вони без краю,
Марії я на них не промінюю,
ні одній з них не вклониться мій спів.

Хай очі їх зіллються в зір один
і в серце зір цей буде хай світити,
зачарувать мене не зможе він,
твоїх очей йому не замінити.

**З яких зірок злетіла ти сюди,
товариш мій, і друг мій, і дружина?
Світи ж мені, світи мені завжди
над зорі всі, зоря моя єдина!**

1933

НАД МОРЕМ

Сосна хитає надо мною
південні віти. Сянь і сон ...
І вітер ніжною рукою
холодить щоки ... Анемон
дихання квітне ... Од спокою
я весь, здається, золотий ...
А десь, позаду, підо мною
блакиттю гнівного прибою
шумує море ... Вічний бій
води — стихії світової
з кордоном скель і берегів ...
Все вище хвиль і вітру спів,
народжений із їх борні,
і кораблі над летом грив
утюжать море вдалині ...

1934

ХВИЛІ

Коливалися хвилі, мов рими,
Мов мільйони незнані облич.
Повна зір і любові, над Кримом
Пролітала під місяцем ніч ...

Я сидів (може сон це?) з тобою,
Там, де хвиля прибоюми б'є.
І магнолії пахли весною,
Як волосся кохане твоє.

Як волосся розхрістане, миле
І як зір, що у нім океан ...
Ми з тобою про щось говорили
І слова ті були як туман.

Пестив щокимені ніжний вітер,
Ми казали про місячний сніг ...
Та слова не могли ті відбити
Всю безодню бажань золотих.

1934

ХЛОПЧИК

У полоні білому, в Одесі
я згадав, у гуркоті навал,
по мосту йшов хлопчик літ на десять
і свистів «Інтернаціонал».

Вдалині хиталися дерева,
і синів задумано прибій ...
Раптом крик повітря полудневе
пронизав наказом гострим: «Стій!»

Грубий крик і кладання затвора,
і лякливе лопотіння ніг ...
Але куля зла і гострозора
перетнула хлопчикові біг ...

Перетнула, кинула на камінь,
на гарячий, на південний брук ...
Кров забила чорними струмками
й розпливлась біля обличчя й рук ...

І коли вечірня позолота
залила загравами квартал,
посинів навік маленький ротик,
що свистів «Інтернаціонал»...

1934

ЛІ

Навколо вітер свище,
і в небі хмари злі ...
Сидить на пожарищі
маленький хлопчик Лі.

Японці вбили тата,
спалили все село.
Людей від кулі ката
багато полягло.

Далеко десь од станцій,
з зірками на чолі,
живуть в горах повстанці, —
й до них зібрався Лі.

Щоб відплатить за тата,
за себе і за всіх,
хто ще ярмо прокляте
не скинув з пліч своїх.

І він пішов полями,
де шум холодних трав,
і місяць білі плями
йому під ноги слав.

Минав далекі хижі,
де стрілянини жах,

і од японців хижих
ховався у ярках.

Од мороку німого
пливли тривога й сні.
Світили Лі дорогу
лиш зорі з вишини.

Й далеко там од станцій,
де гори й вітру спів,
братів своїх, повстанців,
маленький Лі зустрів.

Вони зорю червону
несли усій землі
і до свого загону
взяли малого Лі.

І Лі співає дзвінко
і йде, як всі, вперед.
Японська карабінка
і з зіркою кашкет.

Як зорі, грають очі,
бійцем зростає Лі,
в своїй сім'ї робочій
з шахтьорів і кулі.

І знають хай бандити,
що в золоті й шовках:
уже встає над світом
червоний праці стяг.

І хай запам'ятають
ворожі зграї злі:
маленькі Лі зростають
в великих грізних Лі!

1934

БАГНЕТ

Набої дерли дзвонно гони,
на сонці блискали клинки ...
Були за три вже перегони
похмурі кайзера полки.

Я пам'ятаю перший бій цей
й мою на рейках першу кров,
коли я червоногвардійцем
у лави зоряні пішов.

Атака ... відступ ... знов атака ...
Нам смерть гриміла у лице ...
І кулемети, як собаки,
гарчали люто над Дінцем.

Мов у вогні моя душа вся ...
Я ніч в уяві бачу ту,
в яку під зорями хитався
я над рікою, на мосту,

смуглявий червоногвардієць ...
Пливли згадки за роєм рій ...
А німець тихо, як індієць,
підліз до мене ... Ніж терпкий

майнув і блиснув, мов з нічого,
у тьмі за мною ... та в дню мить
я обернувся ... Скрегіт, стогін ...
і він проколотий лежить

багнетом червоногвардійця,
що зараз пише ці рядки.
Хай не наслідує індійця
над мрійним дзеркалом ріки,

там на мосту, де зорі в вічі
дивились солодко, як ти,
моя любов ... Його я двічі
смагнув і ледве витяг штик

з груді фельдфебеля рудого,
що впав до ніг мені, як стій ...
При світлі місяця блідого
лежав, як місяць, він блідий

в слизькій калюжі ... Роки, роки ...
Рік вісімнадцятий ... як спів ...
Я в німця зняв багнет широкий
й собі на пояс начепив.

Ще й досі в мене він. Із бою
звитяжцем вийшов я, агей!
Висить на стінці наді мною
мій перший бойовий трофей.

1934

АЙСТРА

Я для тебе в зеленому мареві трав
журну айстру сьогодні зірвав.
Над Ай - Петрі летів, як розливи ріки,
тихий вересень, сонячний, любий ...
Я зірвав цей цвіток, бо його пелюстки
нагадали мені твої губи ...
Я ділюю його ... Ллється в губи вогонь,
з губ у серце моє, о Маріє,
з серця — в скроні мої й до нервових долонь,
і в огні тім щасливо я млію ...
Ти на пляжі лежиш ... Він увесь золотий.
Ти на ньому як смугла лілея ...
Я в задумі іду ... Зір туманиться мій,
я до тебе іду по алеї,
де гуляли колись і графині й князі,
де пливли їх слова й поділунки, —
а тепер це усе ми одбили в грозі,
ми — це хлопці й восторжені юнки ...
Гей ти, щастя моє! Цвіте сонячний мій,
айстру цю збережу я для тебе.
Ти на пляжі лежиш, він увесь золотий,
а у тебе під віями небо,
і у ньому два сонця — зіниці твої,

за зіницями дум неповторні рої,—
й задивились у їхні криниці
зачаровані щастям зіниці мої,
золоті неповторні зіниці ...

Харакс, 1-IX 1934

В СТОЛИЦІ

Я ходжу у вуличнім прибої,
де асфальт у мареві огнів
і з безодні темноглубої —
місяць зайвий, як минулий спів.

Теплий вітер між каштанів лине,
барви й сміх і вигуки кругом.
Це шумить столиця України
над запитим зорями Дніпром.

Лине ніч, і в ній снуються думи,
а над ними зоряне рядно.
І згадав я в вуличному шумі
інший шум, що одшумів давно.

Не такі тоді були квартали,
над лицем стривоженим ріки,
як у білих Київ одбивали
непоборні Щорсові полки.

Він ішов. Гули в боях дороги.
Він дивився впевнено кругом,
і горів огнями перемоги
зір його під темним козирком.

Я згадав і степ той, і могили,
і вогонь у дальньому гаю,
де ворожа куля нахилила
командира голову в бою.

Ми боролись, щоб ніякі сили
не спинили наш до щастя біг,
щоб життя, мій Києве, шуміло
на зелених вулицях твоїх.

1935

* * *

Іду я стежкою дзвінкою,
Так вільно й молодо мені.
І Марс горить переді мною
в непереборній вишині.

Над далиною голубою
віків гармонії печать,
і наче крила за спиною
в просторах світових шумлять.

Я хочу піснею ясною
прославить радість на землі,
щоб юні повною луною
вона цвіла у днів далі.

Повітря медом лине в груди,
і грає зорями блакить.
Так хто ж сказав, що я не буду
з тобою, пісне, в світі жить?

1935

* * *

Сьогодні я такий щасливий,
мов вийшов хлопчиком на шлях,
де сонце наливає сливи
солодким золотом в садах.

Сьогодні я такий співучий,
так гордо й радісно мені.
Крило зорі рум'янить тучі
у голубій далечині.

Сьогодні я такий бадьорий.
Од кроків котиться луна.
А наді мною зорі, зорі,
і там, над зорями,— вона.

Сьогодні я такий веселий,
що молодіти хочу знов.
Біжать дроти од міст у села,
а в тих дротах — моя любов.

Київ, 1935

МОЛОДІСТЬ

Гуркоче ніч. Республіка труда
готує нам невидані обнови.
Гуркоче ніч. І пісня молода
в моє вікно летить, як цвіт майовий.

Ліє молодик проміння сонну ртуть
на дерева в примарному інеї.
І хочу я знов юність повернуть,
щоб молодіть з епохою моєю.

Щоб бути таким, як в дальні роки ті,
коли ми йшли на штурм глухої ночі,
коли пливли в простори золоті
човни зорі над селищем робочим.

Щоб бути таким, як рідна сторона,
що і вночі не спить в огнях і дзвоні,
щоб, як вона, не знало серце сна,
співаючи про роки невгамовні.

Й про ніч одю, що в гулі поїздів,
там, за вікном, летить, як чорна птиця
до невідомих зоряних огнів,—
й крило її сніжинками іскриться.

Вона летить на димарів бори
і на міста з бетону та металу,
вона летить, але уже з гори
крило зорі на пір'я чорне впало.

В повітрі бій ... Зоря збиває ніч,
і пада сніг все дужче, все частіше ...
І навіть чуть зорі звитяжний клич,
і навіть чуть, як ніч так хрипко дише ...

Огонь і тьма вгорі, в далекій грі,
немов ревуть мотори бомбовозів.
Лунає небо сурмами зорі
і ронить ніч криваві туберози.

Надходить день, народжений в боях,
над містом даль так сонячно розквітла.
Моє вікно горить у морі світла.
З хорошим ранком, молодість моя!

1935

В САДУ

Сонце впало птицею за гори,
зоревіє сурми дальній спів.
Я такий же лірик, як і вчора,
в золотому шумі вечорів.

Дерева в саду хитає вітер,
жовтий лист летить до ніг мені.
Як раніше, осінь соковита
викликає спомини й пісні.

Йду додому стежкою вузькою,
вже крізь віти світяться вогні.
Парашутна вишка наді мною,
і шумить мотор удалині...

В сляві зір із серця пісня лине,
під хвилину терпкий холодний біг,
як шумить, двіте моя країна
від зусиль дочок, синів своїх.

Про грозу, що ми у ній зростає,
щоб у дні ці сонячні прийти,
де встають антени над містами
і гримлять мостами поїзди.

Лине спів за гори, за озера
у вогні далекому зірок,
як голівку гладить піонеру
теплою рукою ватажок ...

Сад скінчився. Сповнений любові
я іду по вулиці вузькій.
Лине спів. І над будинком «Слово»
Пролітають в небі літаки ...

1935

НАД ЗОШИТОМ

На мене зорять знов закохані рядки,
що серцеві колись відкрили в щастя браму,
де шахти на горі за синіми садами
й багряні квіти зір над хвилями ріки.

Синіли на межі прощально васильки,
вони услід мені голівками хитали,
коли з села я йшов в задимлені квартали,
в рум'яну далечінь од верб і од ріки.

Рожевий пил спадав, спіло все кругом
і коси золоті зоря впітала в трави.
Я покидав село і тихий зір ласкавий
над айстрами в саду за голубим вікном.

Пройшло багато літ. Я знову на селі,
сиджу над зошитом, де юною рукою
писав я в давні дні задумані пісні,
що в серці роздвіли пахучою весною.

Моя далека юнь, ти не здаєшся сном,
хоч зморшки на чолі все глибшають у мене,
життя, як і раніш, веселе і зелене,
під вигуки гудків гуркоче за вікном.

Багряні од зорі шумлять мені тополі,
хитаються й шумлять, як і тоді давно ...
І пісня котиться в розчинене вікно —
то їдуть трактори з колгоспівського поля.

На землю сходить ніч і зоряним рядном
вона вкриває все, мов ніжною габою.
Рожевий тане пил, синіє все кругом,
і комсомольці йдуть шумливою юрбою.

Огнів далека гра у вишні прозорій,
електрики огні в заводі й на селі,
веначе дивний хор, в липневій теплій млі,—
це з зорями небес земні злилися зорі.

Й так радісно мені, і з серця лине спів
про цю добу, що в ній так сонячно живу я.
І згадуючи гул моїх минулих днів,
пожовклі сторінки у тишині цілую.

1935

ЗОРІ

Швидко грудень повіє крилатий,
і простелеться сніг наче дим.
Ще багато пісень непочатих
у закоханім серці моїм.

Я закоханий в синь океанну,
в свіжий дух, що пливе од рілля,
а ще дужче — у зорі рум'яні,
рідні зорі моєї землі.

Кожний вечір огонь їх упертий
б'є веселкою з тьмою в борні.
О, ніколи не може умерти
той, хто вигадав зорі земні!

В кожному зорі, у серці й над нами
їх огонь, як пожежі вночі.
Зорі ці ми своїми руками
засвітили, в майбутнє йдучи.

Хай же грудень повіє крилатий,
заметелиться снігом, як дим,—
ще багато пісень непочатих
у закоханім серці моїм.

1935

ВНОЧІ

Холодна мряка мжичить за вікном.
Мов в тумані електрики огні ...
Сьогодні знов приснилась ти мені,
з чолом нахиленим, задуманим чолом ...

Твій теплий зір, мов дві зорі у млі,
твоя шинель, обмотки на ногах,
твого волосся ароматний пах
і п'ятикутна зірка на чолі ...

Ми йшли вперед, під куль холодний спів ...
Кругом цвіли Молдавії поля.
Була весна, й несли вітри здаля
тривожний гул панцерних поїздів ...

Нам вибухи перетинали шлях,
що рвали землю і серця, до дна ...
І дев'ятнадцята твоя весна
відбилась в золотих моїх очах ...

Немов думки, краплини у вікно ...
Ті дні пройшли, та спомини живі ...
Я знаю, ти скінчила у Москві
військову академію давно.

Сивієш ти... Летить життя твоє
у гомінкій столиці Октябрю...
Щаслива ти, що бачиш, як зоря
над мавзолеєм Леніна встає...

Нема, нема віддалення від нас...
Нарізно ми, та у сім'ї одній.
З тобою знов ми підемо на бій,
плече в плече, як прийде грізний час.

1936,

В ТИШІ АЛЕЙ

В тиші алей вальсує вітер.
На цвіт жоржини і вербен
холодне злото ронить клен.
Надходить осінь соковита.

Десь чути пісні - переكاتи,
немов зоря промінить шлях,—
то рвуть колгоспівські дівчата
рум'яні яблука в садах.

Зливаю з ними я свій спів.
О, як синіють небокраї!
І крик далекий журавлів
процільно в небі догорає.

В тиші алей вальсує вітер.
На цвіт жоржини і вербен
холодне злото ронить клен.
Надходить осінь соковита.

1936

ЗА ВІКНОМ

Ніч міська за вікном. Десь кричать поїзди.
Протинає той крик мої мрії.
І на склі, наче відблиск холодний слюди,
ліхтаревий вогонь пламеніє.

У кімнаті один я з приboями дум,
п'ю вогні крізь опущені вії.
За вікном літака наближається шум
і поволі у тьмі даленіє.

Рветься пісня в вікно, б'ється пtiцею в скло
і крилами призивно тріпоче,
мов нагадує серцю далеке село
голубої донецької ночі.

В небі зір простяглася дорога ясна,
і горить і тремтить наді мною ...
Я для пісні вікно розчинив, щоб вона
залила мою душу весною.

Пахнуть квіти в саду і шумлять дерева,
бродить місяць, як привид, між ними,
і пливуть на папері, як хвилі, слова,
замикаючи рух свій у рими.

Я ж іще молодий. В жилах кров, як вино.
Зорі, зорі, світить наді мною.
Розчинив я для пісні і серце й вікно,
і зинці для ночі міської.

Знов гуркоче літак ... там безсонний пілот
розвиває невидану швидкість
і в холодному морі бездонних висот
мужній край мій підносить під зорі.

Дальній крик поїздів, ніч і пісня й літак ...
Я один. Щастя стукає в двері.
Швидше ж, швидше ввійдеш, і як радісний мак
достигає мій вірш на папері.

1936

В САДАХ

Як оксамитно вітер лине!..
Снігів розтанула вже муть.
Настане час, і в юній сині
Сади моєї батьківщини
Рум'яним цвітом завітуть.

Так вий же, вітре кучерявий,
щоб молодів тобою я,
щоб стигли зорі, мліли трави.
Де гнуться верби понад ставом,
там пройде дівчина моя.

Її на греблі я зустріну.
Яка ж то буде зустріч ця?
До неї легітом поплину,
й сади моєї батьківщини
шуміть нам будуть без кінця.

Про що ми будем говорити?..
Кругом синітиме Довбас,
над нами будуть зорі й віти,
і місяць буде той світити,
що нам світив в розлуки час.

Це буде там, де залізниця
біжить, дзвенить кругом села,
де в вечорах завод іскриться,
де рідні так трава і птиці,
де наша юність протекла.

Берези білі, сині зорі,
тепло смуглявої щоки,
донецькі далі неозорі,
і тиск руки, і щастя в зорі,
і сміх, як молодість, дзвінкий.

А вітер б'є в долоні в танку,
в трамваїв дзвоні юнь буя ...
Той тихий шепіт біля ганку ...
Я йду на лекції щоранку
й щоночі сню про неї я.

Це буде, друзі, буде, любі,
там, де шумить, цвіте Донбас,
де мій завод високотрубий ...
Тугі, солодкі й рідні губи
відчую я в той жданий час.

А покищо ... хай вітер лине
в кімнату затишну мою.
Я буду вчитись щохвилини,
щоб гідним сином батьківщини
зустріть в садах любов мою.

1936

ЗИМА

За вікном зима.
За вікном огні.
І тебе нема,—
Й сумно так мені.

Що ти? З ким ти? Де?
Ніжний квіте мій!
За вікном гуде
Тільки вітер злий...

1936

ЦЕ ТИ, МІЙ КРАЙ...

Це ти, мій край, моя ти Україно,
на сонці граєш радісним крилом,
гримиш піснями гордо, соколино,
що роздвіли веселкою кругом...

Це ти, мій край, героїв батьківщино,
для тебе спів у серці, як весна.
Од літаків рясніє далина,
за ними зір у морі світла лине.

В огні знамен шумить кругом життя,
і люди йдуть упевнено і ясно...
Це ти, мій край, співаєш про вождя,
що дав тобі життя таке прекрасне.

1936

СТАЛІН

Твоє ім'я, як сурми срібний звук,
В борні за день завжди ти перед нами.
Тебе до зір знесли мільйони рук,
Щоб ти сіяв як прапор над віками.

Ти нас ведеш, як вів колись давно
До перемог, скоривши час і далі.
Коли серця мільйонів злить в одно —
Твоє це серце буде, рідний Сталін!

Шумлять міста, і сонце знов і знов
Встає для нас за даллю голубою.
Тобі вітчизна шле свою любов,
Як кожне серце, сповнене тобою.

Цвіте мій край, як пісня у боях,
У світлі зір і у гаїв безжурі,
Це ти зробив — це партія твоя,
Це — кожний з нас, народжений для бурі.

Не марно, ні, боями край гримів —
Минули дні і злиднів і негоди.
У гуркоті заводів і ланів
Прийми цей спів щасливого народу.

Прийми його у сонячний цей час,
Щоб він гримів про тебе яснодзвонно.
Ти світиш нам, ведеш в майбутнє нас,
Віків маяк і слава мільонів.

1937

ВІТЧИЗНА

Ти — всі сонця, ти — небо,
у льоті, в боротьбі.
Якої пісні треба
і слів яких тобі?

Велика ти, безкрая,
слова ж мої малі,
такої ще немає,
як ти, на всій землі.

Нехай тобі минуло
однині двадцять літ,—
про тебе слава гулом
летить на цілий світ.

Зірвала, осіяна,
зірки з небес ярих
і в зорі Дніпрельстана
ти обернула їх.

У кожному сердці стала
як радуга — зоря.
Ти ріки об'єднала,
народи і моря.

Твої міста і люди,
твої поля й сади ...
Так хто ж із нас не буде
співать тебе завжди!

1937

ПІСНЯ ПРО ВОРОШИЛОВА

То не лине сокіл смілий,
Що завжди до бою звик,—
Виступає Ворошилов,
Наш луганський робітник.

А за ним ідуть рядами
Ті, хто пана в море змив ...
Грає вітер кумачами
Більшовицьких прапорів.

Проводжають їх дівчата
Хусточками вдалині ...
І летять пісні крилаті,
Революції пісні,

Наче крила соколинні
В вишину беруть розгін :
Про бої на Україні,
Про Царицин і про Діп ...

Як над нами грози висли
І, крізь вітер і туман,
Утікав за дальню Віслу
Ненавсний польський пан.

Пролетіли роки грізні
В перемогах і боях ...
З ними зв'язано залізне
Ворошилова ім'я.

Розливай же, пісне, громи,
Бо ясна дорога дя :
До залізного наркома
Від донецького бійця.

1937

ТОВАРИШУ

Продовження волі сталюї,
Що в серці неначе весна,
Ти спиш, і в сльозах над тобою
Схилилась твоя сторона.
Й шепоче: прокинься, наркомє,
Хай серце крилами заб'є,
Але назавжди нерухомє
Залізне обличчя твоє.
Не блисне огнями аврори
Твій зір, що як меч впереді,
І руки, що двигали гори,
Спокійно лежать на груді.
Поклала прозора й незрима
На губи сувору печать...
Так сумно твої побратими
На варті круг гроба стоять.
Поникнув орлиним обличчям
Твій друг і соратник і брат,
Кому ти з усіх нас найближчий,
Комуни і правди солдат.
Овіяний сурмами бою,
Країни сталєвої син,
Ридає Кавказ над тобою
Снігами своїх верховин.

**У серці печалі по віндя.
Воно крізь простори кричить :
Товаришу Серго, прокинься !
А Серго не чує... мовчить ...**

Ранок 19/II 1937

ГЕНЕРАЛ МІАХА

Привіт Іспанії солдату.
Крізь реви міль і бою дим
чоло схиляю, любий брате,
я перед образом твоїм ...
Не тільки я, а — мільйони ...
Я — тільки пісня, ми — це мур ...
Ти б'єш, як ми колись, червоно
безумних паймитів корони,
«своїх» зелених і петлюр ...
В грозі ти б'єш і їх патронів,
що на пандерних кораблях
везуть в Іспанію загони,
несуть беззбройним смерті жах ...
Чому ж така могутня сила
в руках і розумі твоїм,
що сина смерть, його могила
тебе з поста твого не збила,
в твоїм пориві огнянім ...
Тому, що любиш ти свободу
і над усе на світі мир.
А кожний справжній син народу,
як ти, це — справді богатир.
Таких, як ти, один з найкращих,

як Рохо, твій по бою брат,
не спинять повні крику пащі
катів, ні вламки рідних хат,
ні зради яд, ні рідні трупи ...
Міах ! О, як тобі їх жаль ...
Ти тільки стис повіки й губи
і пальці рук, і серце — в сталь ...

Салют, республіки титане,
що прогримів на цілий світ !
З таким, як ти, навіки стане
катам могилою Мадрид.

1937

ТИ МЕНІ НАГАДАЛА ТУРЧАНКУ

Кипариси, од ночі й до ранку,
все шумлять і шумлять навкруги ...
Ти мені нагадала турчанку,
що забула свої береги,
що забула країну кохану,
через очі, як сон, золоті ...
О, ніколи уже не відстану
я від тебе в шумливім житті.
Ти ідеш, мов пливеш над землею,
завойоване щастя, в бою,
і просвічує тіло зорею
крізь одержу шовкову твою.
Синій вітер, метелики й квіти,
співи птиць і цвітіння дерев,
крізь россою забризкані квіти
чути моря бурхливого рев,
синій рев ... Ми йдемо до прибою,
що гуде над краями землі,
і злилось моє серце з тобою,
ніби море з блакиттю вдалі.

Харакс, 10/IV - 37

КРИМГІЛЬДА

Балада

Де кличе безодні хитлива імла
самотній окрилений човен,
у замку над морем Кримгільда жила,
з очима, як сонце зимове,

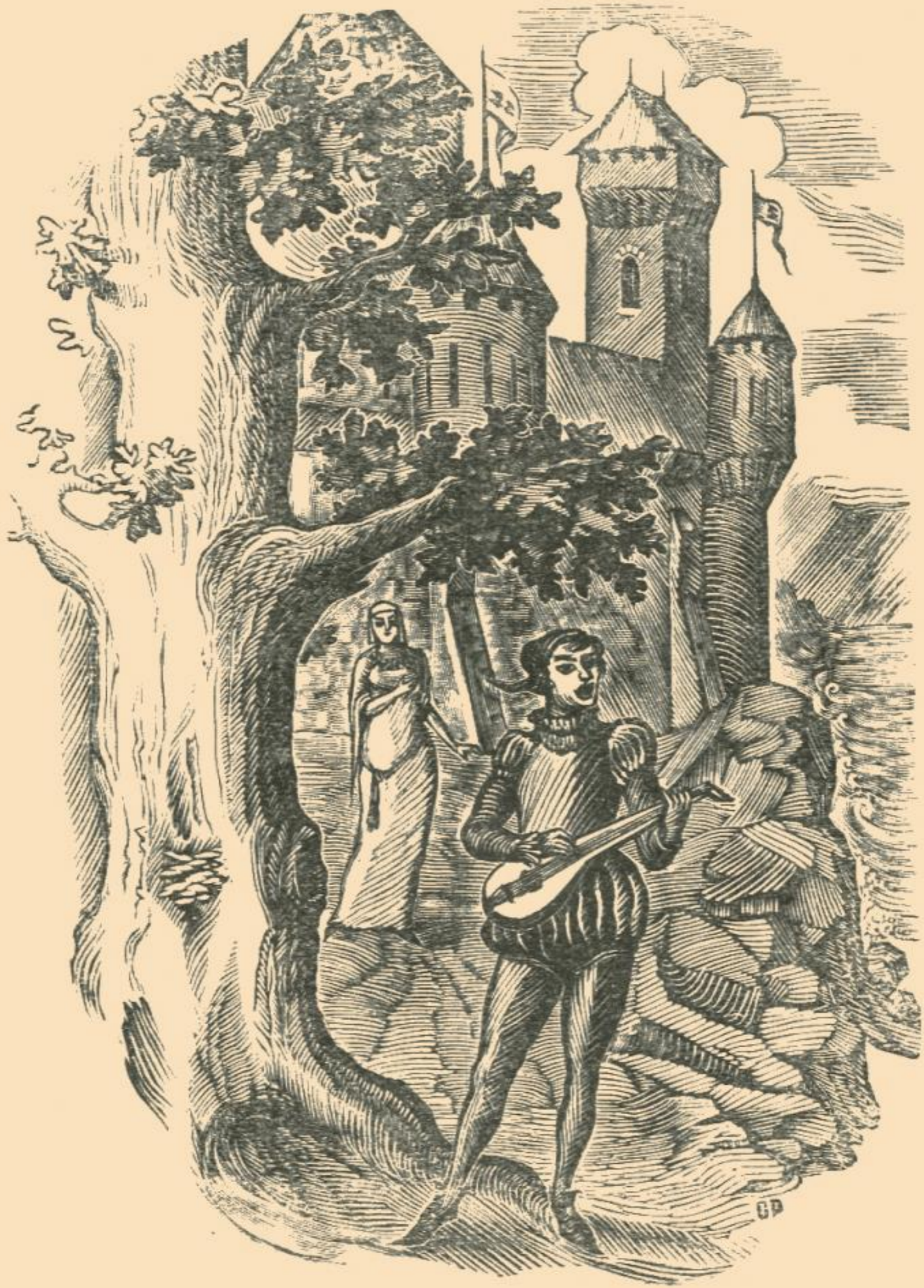
з волоссям, як сяйво північних заграв,
чолом у задуми тумані.
І пояс англійський зірчасто сіяв
у неї на мрійному стані.

Минала для неї двадцята весна,
у замку над морем минала,
і лицаря з півдня кохала вона
з обличчям, немов із металу.

Як ніч був юнак і дівчина як день,
що никне до ночі з журбою.
На мові чужій він співав їй пісень,
подібних до моря прибою.

Коли він співав, то тремтіла вона,
не в силі здолати з собою,
і никла в знеможі сумна і ясна
на груди йому головою.

За вікнами море на скелі в бої
розгойдано мчало в прибої.
Кримгільда не знала, що брата її
юнак цей забив на двобої.

Він був селянин. У бою за село
з вікінгів розбійним загоном
два брати його під мечами лягло,
зросивши їх соком червоним.

В бою ще невинна була їх рука,
не чути вже більше їх мови.
Вони полягли од руки ватажка,
з очима, як сонце зимове.

Вадим за братами в ту мить не ридав,
не никнув над ними з журбою,
а вдарив вікінга й до пліч розрубав
шолома йому з головою.

Селяни були як нестримний потік,
як велетень бився з них кожний.
Один тільки лицар на північ утік
під регіт юрби переможний.

Утік він туди, де тумани і мла,
в холодну далеку країну,
де в замку над морем Кримгільда жила,
яку він для слави покинув.

«Кримгільдо, Кримгільдо! Програли ми бій.
Кримгільдо! Нема в тебе брата!»—
він дівчині крикнув, як моря прибій,
як постріл невдалий гармати.

І стала Кримгільда як вечір, як сніг,
як далі в ранковій безсоні,
так легко й прозоро упала до ніг
гіганту в посіченій броні.

І раз біля замку спинився співець,
смуглявий юнак зореокий,
волосся його ніби карий вінець
над чолом і голос глибокий,

глибокий і ніжний ... Він голосом дим
співав і печальні й веселі ...
Це був трубадур мандрівний, мій Вадим,
що кинув кохані оселі,

де юнку його і коханих братів
забили північні бандити.
Він гнів і печаль на місні перелив
і зиму змінив він на літо.

На північ пішов, щоб піснями сказати
все те, що у серці кяпіло,
й від скальдів для пісні що треба узяти,
щоб дужче вона загриміла,

щоб пісня дзвінка згартувала братів
і кинула в бій переможний,
щоб край його рідний зорею роздвів,
щасливий і вільний, як рожа.

Так думав Вадим, так він знав і робив,
простившись з сльозами гіркими,
а море суворе і грізне, як гнів,
шуміло валами мутними ...

Зливався з прибоєм і хвилями спів ...
Вадиме, Вадиме, Вадиме,
Нащо ти Кримгільду між сосон зустрів,
з очима, як сон, золотими ?

Їй серце забилося, як радісний дзвін,
і мрії окрило юні ...
Вона полюбила Вадима, та він
не міг полюбити красуні.

«Скажи, о Вадиме, — питала вона
вся мука — в обличчя натхненне, —
чому в твоїм зорі байдужість одна
і ласки немає для мене ?..»

Та раптом над ними чийсь крик, як огонь,
ударив: «Так ось де ти, гаде !?
Це він, де убійник Олафа твого,
Олафа, коханого брата !

Це він !..» І Кримгільда, волосся рвучи,
упала на землю в риданні ...
І в місячнім сльві схрестились мечі,
як очі в смертельнім єднанні ...

Шуміли ваги, і ридали сичі
у криках, у дзвоні металу,
як очі Кримгільди, сіяли мечі,
ворожого серця шукали ...

Давно вже погасли вгорі янтари,
що в небі тремтіли потоком.
Два лідарі б'ються на фоні зорі
над морем, на скелі високій.

Аж ось посковзнувся об камінь один,
хитнувся й потяг за собою
другого ... І впали обидва, як дзвін
у море, униз головою.

І довго кипіла морська глибина,
і кров'ю вода клекотіла,
аж поки не кинула гнівно вона
на берег суворий два тіла.

Підбігла Кримгільда і впала на труп
того, хто був сонцем для неї ...
Але вже ні знака ні з рухів, ні з губ,
ні з вій у кривавім інеї ...

Та що це ... Як буря кругом загула,
то ліра од леготу, ліра ...
Трояндою пісня в душі роздвіла, —
і крикнула дівчина: «Звірі!..

Я знаю, кохав він, коханий, мене,
та дужче свою батьківщину,
над квіти, над зорі, над сонце ясне, —
і от він за неї загинув ...

А я б з ним щаслива, як квітка, була,
забула б і край свій і брата»,
і пісню Вадима Кримгільда взяла,
ту пісню любові й відплати ...

Ця пісня і зараз гуде крізь віки,
та вже ми за все відплатили ...
Без ліку, без краю червоні полки
рядами ідуть молодими.

І пісня лунає... Хай ворога тьми,
та ми революції сили,
ми — дні ... І лунає ця пісня, що ми
катам ще не всім відплатили.

Харків — Ірпень, 1934 — 37

ГАМЕН

Поема

I

Нехай цей спів, як вітер, лине
В вечірній час над морем трав ...
В сім'ї шевця — маленький Ціна
В підвалі темному зростав.

В важкій пужді, що гірша смерті,
В нужді без краю і межі,
Завжди голодний і обдертий,
Латав він чоботи чужі.

Пливли для Ціни довгі роки, —
Хотів він вирости скоріш.
Як море, хиже і жорстоке,
Шумів за вікнами Париж ...

В колясках їхали панята,
Цвіли усмішки їм ясні.
А в Ціни босі ноженята,
Худі, порепані, брудні.

---

¹ Вудичний хлопчак — по - французьки.

II

І жив у першому поверсі
Панич Арно. Він мук не знав.
Ніщо, ніщо в холоднім серці
Нужди кошмар не викликав.

Він був чванливий і пихатий,
На Ціну зорив він крізь сміх.
Немов царидя — його мати,
І батько — цар ... Бо дім був їх.

Арно — в кафе, Арно — всім «любий»,
Він «покоряв» дівчат серця ...
Все фарбував карміном губи
І щоки пудрив без кінця.

І раз Арно проходив бруком,
Назустріч — коні як огонь ...
Він не почув глухого грюку,
Та був тут Ціна — осторонь.

Гукнув він: «Стій!..» І дю гадюку,
Потвору, в золоті й духах,
Урятував ... Щоб знову круком
Панич крутився по садах.

Він Ціні дав (як це їм личить)
Сантим — за чорнеє життя.
Він не сказав: «Мій рятівниче!..»
Лиш подививсь, як на сміття ...

Нехай іде й махає стеком,—
У Ціни очі, як ножі ...

А мимо йдуть шляхом далеким :
Обличчя ... рідні і чужі ...

Аж ось пройшла похила жінка,
В її очах голодний жах ...
Охляла й висохла дитинка
Поникла в неї на руках.

Вона хитається з утоми,
Ніде притулку не знайде.
Нема такого в неї дому,
Як у Арно, що гордо йде.

За нею — Ціна, мов незрима
І зрима тінь, мов неба спів ...
«Постійте, тьотю!» — і сантима
Дитині в ручку положив.

А сам пішов ... Моє хороше,
Чому, чому ридаєш ти?..
Чи мо' тому, що ти не можеш
Усім цим тьотям допомгти ...

А ось іде, пахуча й тонка,
Їй весело у ніч таку.
За нею вслід біжить болонка
На золотому ланцюжку.

«Держи його!..» «Лови!..» невпинно —
Позаду крики, рев і ах ...
Та не здогнать нікому Ціни ...
Це що блищить в його в руках!?

А!.. Ланцюжок! А де ж болонка?
Вона за Ціною біжить!?

Ні, ні! Над нею плаче тóнка,
Немов зарізана вищить ...

Тебе виправдую я, Ціно!..
Я й сам, коли б я був малим,
Там, у Парижі чи в Берліні,
З одчаю теж таке б зробив ...

Та де не варто. Повставати
На ката треба! Ніч горить ...
Вітрини, музика, плакати ...
І уночі Париж не спить...

III

Прийшла війна. Під неба шати
Летіли вигукн й пісні,
Рядами йшли кудись солдати
І пропадали вдалині ...

Шуміли юрбами квартали,
Та юрби ті були в шовках,
В циліндрах юрби вирували
І злотом заливали шлях.

Була зима. Холодні віти
Вітри хитали ... В млі годин
Чув Ціна крик несамопитий
Чужий і дикий: «На Берлін!..»

І думав він у тьмі, маленький:
«Чому кричать вони, чому?»
Коли татусь його і ненька
Казали: «Всіх їх — у тюрму,

Бандитів дих !.. Вони за гроші
Готові горло гризти всім !..»
А за вікном летить пороша
І сонде в ній — неначе дим ...

«Арно !.. Він буде офіцером,
Це дуденя рябе й руде ...
(Бо грошей — тьма) ... Як жить тепер нам ?
І що з біднотою буде ?..

Погонять їх, немов отару,
Собі — на смерть, на славу — їм ...
Це все панів прокляті чвари.
А ми, біднота, тут при чім ?»—

Казав татусь під крики й свисти,
Що пролітали за вікном ...
«Ех, паразити ви, бандисти !..»
Й гатив підметку молотком ...

IV

Все менше для шевця роботи,
Хоч і робить було не лівь.
Прийшла війна й нові турботи,
Став Ціна з голоду як тівь.

Грозило все йому бідною :
І захід сонця, як кумач,
І сльози матері блідої,
І плач сестер, голодний плач ...

Мов у жахливій завірюсі,
Криваві дні летіли в муть ...

Уже давно його матусі
В крамниці набір не дають.

Без хліба, сонця і без ласки
Минає днів потік швидкий ...
А за вікном летять коляски,
І в них панята, мов квітки ...

Вітри холодні хмари гнали.
І небо все було, мов мідь ...
Як батька на війну забрали,
Де даль гарматами гримить.

На схід холодні хмари мчали,
І плакав вітер у шибках,
Як мати в Ціни умирала
На ліжку бідному в сльозах ...

А потім!? Люди, домовина ...
І в ній — матусине лице ...
Цього забуть не може Ціна,
Та й як забути можна це?!

У млі холодного підвала
Як жить маленькому тепер?
Сусіди добрі розібрали
Його заплаканих сестер.

У

Кривава звістка серце ріже ...
Як гул могутньої ріки,
Все ближче й ближче до Парижа
Похмурі Прусії полки ...

І вечір був, гула країна.
Як рій стривожений в огні,
Коли узнав маленький Ціна,
Що вбили татка на війні.

Минали сумно так години,
Усе страшним здавалось сном...
І плакав у підвалі Ціна,
І вітер плакав за вікном...

VI

У світлі сонця променистім,
Що роздвігало на шибках,
В брудних кварталах передмістя
Копався Ціна в смітниках...

А в небі хмари, наче вата,
І вітер між домів шумить...
Мої ви бідні ноженята
І очі ніжні, як блакить!

Сирітко мій, моя дитино,
З блідим нахиленим чолом...
Нехай про тебе пісня лине,
Як тихий вечір за вікном...

Нехай цвіте, немов над полем
Огонь зорі в вечірній млі,
Щоб не було уже ніколи
І горя й злиднів на землі!

VII

Та що це, що? Гримлять оркестри.
Народ повстав, народ повстав!..
Вперед на бій, брати і сестри,
Хто на землі знущань зазнав!

Вперед! Виходьте із підвалів!
Палади — справа ваших рук,
І ці на паннах пишні шалі,
І магазини, й хліб, і брук ...

І всі книжки і вся музика,
Усе це створено, коли
У млі лунали ваші крики,
Коли рабами ви були ...

Вперед! На бій, на горді вежі,
Де люто в'ється панський стяг ...
Розірвем ми кордони й межі
З огнем комуни у серцях!

Вперед, і хлопчики смугляві,
Що знали вулиць дикий свист,
Коли сніжинки кучеряві
Вкривали скорбний жовтий лист ...

Дивіться, як блищать вітрини,
За ними їжа і ляльки ...
Над ними вічно гнули спини
І ваші сестри і батьки.

І матері, й брати ... В Парижі
І скрізь по світові, в злий час ...

Та жерли все байдужі й хижі,—
Й були зяльки ці не для вас.

Але тепер — усе народу,
Все, що на світі, все йому,
Бо все його!.. Нужду й негоду
Ми заженем у вічну тьму!

До зброї, Франціє, до зброї!
І, як огонь, повстав народ:
Сини родини трудової,
Бійді омріяних свобод...

VIII

Пани втекли. Вони в Версалі.
Втекли панята й паничі...
Народ, в огнях і дзвоні сталі,
До щастя підібрав ключі...

І сміх, і співи... Барикади...
Вожді на вулиці, між всіх...
Тому і лине юно й радо
В огні знамен веселий сміх.

Вони, як всі, вони, як зорі,
В безмежнім морі синіх блуз,
Цвіте весна у їхнім зорі...
Варлен, Домбровський, Делаключ...

І ти, Дюваль, і ти, мій Ціно,
Дівчата, хлопчики і всі,
Хто потім страшно так загине
На золотій землі росі...

На золотій, бо сондя коси
Вам витруть сльози із очей,
Криваві сльози ... Ближче грози
Тяжких ударів батарей ...

Версальді йдуть !.. Не спи, народе !..
Ти надто добрий, мій народ,
В той час не зміг ти для свободи
Перестрілять усіх господ,

Усіх, хто з зброєю й без зброї,
Хто боязкі й гадючно злі ...
При них для раті трудової
Не буде щастя на землі.

Вони шиплять, повзуть, гадюки ...
Ну що, ну що робить тепер ?
Вони повзуть... І довгі руки
Уже простяг кривавий Тьєр,

Цей хижий карлик !.. Щоб народу
Старе ярмо надіти знов,
Щоб утопить в огні свободу
І небо бризнуло, мов кров ...

Це вдарив залп ... Найкращі, смілі
Пішли так радісно на бій,
Щоб не змогли прокляті білі
Сім'ї пошкодить трудовій ...

Щоб не змогли ... Але не сила ...
Хоч билися за кожний крок ...
І знов рука кривавокрила
Замкнула щастя на замок ...

ІХ

Остання впала барикада,
Навколо трупи, без кінця ...
Хто ж це стоїть між них так радо,
Так гордо й сміло?.. Ручка дя

У смітниках конфет шукала,
І папірців, і ягідок
У млі холодного підвала
Звучав оцей маленький крок ...

Що ж це трима худенька ручка,
Чому цей хлопчик не тіка?
А вітер куль в лице — так рвучко,
І вже гримить хода тяжка ...

Версальці йдуть. За поворотом
Уже з'явився офіцер ...
За ним тупа солдатів рота ...
«Так ти живий? Ти ще не вмер?» —

Кричить Арно поперед роти ...
«Не вмер!» У відповідь гримить ...
І затулила куля рота
Панку чванливому в ту ж мить.

Це вдарив Ціна з пістолета ...
Папок упав ... Застигли всі ...
Лиш жовті, в золоті, штиблети
Розкинулись в крові росі ...

А Ціна миттю — у ворота!..
Через паркан!.. Його знайти —

Що порошинку в купі злота,
Що в полі вітер золотий.

Та що це, що? Немов стрілою
Протнуло спину і живіт
Мому маленькому герою ...
Чому так страшно він поблід?

Хто ж підхопив його на руки,
Хто де несе його, біжить?!
Щоб не зогнали чорні круки ...
В чиїх обіймах він лежить?..

Шепоче Ціна,— мов крізь дими:
«Ну, глянь, ну, глянь, себе примусь ...»
І враз він засіяв очима —
Над ним схилився його татусь ...

Він у крові, йому бинтами
Уся обвита голова,
І сам і сам він, мов з нестями,
Шепоче золоті слова ...

«Синочку мій, моя лелеко,
Моя любов, моя зоря,
Я понесу тебе далеко,
Туди, за синіє моря.

Туди, де сонце не заходить,
Де люд щасливо так живе,
Де смерть по вулицях не бродить
І кров народу не пливе ...

Я заберу сестер з тобою.
Ми будем жити там, малий,

Аж поки сурми золотої
Покличе крик нас знов на бій».

Ідіть, ідіть, я вас вітаю.
Він є, він тут, щасливий май...
Він тут, брати, він обнімає
Й цілує вас, мій рідний край!

1937

БУРЕВІСНИКОВІ

Ти жив би ще, як пісня бою,
Що лине з вуст, ясна, палка.
Та підвелася над тобою
Фашиста вбійника рука.

І серце бій свій зупинило,
На зір упала смерті мла,
Коли країна в льоті крила
До сонця гордо простягла.

Не перші краплі з неба впали
Й горять, як сльози, на крилі,
Це Буревісника не стало —
Гіганта нашої землі.

Замовкнув рідний і натхненний,
Сльозами очі застигла.
І журно хиляться знамена
Над снігом мудрого чола.

Та тлінь творця не може зжертити
Того, хто в серці як блакить,
Повічно образи безсмертні
В уяві нашій будуть жити.

Так геть же смерть! Він вічно з нами!
Не треба сліз і суму, вій.
Летить над селами й містами
Наш Буревісник дорогий,

Наш вічно юний і крилатий
У зорях радості й пісень.
А ворог матиме відплату,
Це так, як те, що з нами день.

1936 — 38

ДВАНАДЦЯТЬ

О. Блока

I

Чорний вечір.
Білий сніг.
Вітер, вітер
такий, що збиває людину з ніг.
Вітер, вітер —
по усьому світу.

Як закрутить вітер
білий сніжок,
а під ним льодок.
Віє, меле ...
Тільки пройде хто,
і впаде, ой, леле!

Мур на мурі вгору,
поміж них — канат,
а на нім — плакат:
«Влада вся Встановчим Зборам!»

Старенька побивається, плаче,
бо не втямить ніяк, що це значить,
чому такий всличезний шмат
угорі під вітром гуде,
теліпається марно ще й досі.

Скільки б вийшло онуч для дітей,
коли кожний роздягнений, босий ...

І куркою старенька
повзе через намет.
— Нас у гроб, ой, ненько,
більшовик жене !

В'яне в тривозі
дазь од заграв ...
І буржуй на розі
зовсім охляв.

Це хто? Аж на плечі волосся,
і щось він під ніс бубонить :

— Іуди !

— Загинула Росія !

Це, мабуть, письменник,
піт ...

А он і довгогривий,
од снігу мов ослін ...
Чом нині нещасливий,
товаришу піп ?

Згадай, як бувало
ти йшов, — гей, гей !
І пузо сіяло
хрестом на людей.

Он бариня в каракулі
до другої — мов креп :
— Ой, плакали ж ми, плакали ... —
Спіткнулась і ... геп.

Ой, ай!
Тягни, підіймай!

Вітер веселий,
усім на зло,
крутить і стега.
Чи місто, чи село?
Тисне, рве і носить
плаката вгорі:
«Влада вся Встановчим Зборам!»
і слова доносить!

... — І у нас були збори ...
... — Ось у цім дому ...
... — Обсудили
... і ухвалили:
За стрічу — десять, на ніч — двадцять
п'ять ...
... — і менше ні з кого не брать ...
... — Ходім спать ...

Чорний вечір.
Біла вулиця.
Один нетяга
до муру тулиться.
Та вітер свистить і лютує ...
— Ей, бідолахо!
— Підходь, поділюю ...

— Хліба!
... обрубки руки ...
Проходь!
Еч, який!

Дико чорніє небо.
А лють наростає така,
що серце мов вир, мов остання жага ...

Товаришу, не лови
гав !

II

І сніг, і вітер ... Туманна путь.
Кудись дванадцятєро йдуть.
Рушниць вилискують ремні,
навколо їх — огні, огні ...

В зубах дигарка, блином картуз,
на спину б треба бубновий туз.

Гей, свобода, свобода,
без хреста,
тра - та - та !..
Холодно, товаришу, холодно !

— А Ванька з Катькою в шинку
— У неї керенки в чулку.

— Ну, й субчик Ванька, ну ж і гад !
— Колись був наш, тепер солдат.
— Ну, Ванька, іродів буржуй,
мою попробуй, поділуй !

Гей, свобода, свобода,
всі ми, хлопці, без хреста.
Катька з Ванькою, гай, гай ...
що там роблять, одгадай ...
Тра - та - та !

Кругом — огні, огні, огні ...
А на плечах — рушниць ремні.
Крок тримай революційний,
близько ворог наш настійний!
Ти будь, мій друже, не боягуз,
візьмем на мушку святую Русь,

дерев'яну,
і рум'яну,
товстозадую.
В дерев'яну.

гей, гей, без хреста.

III

Як пішли наші хлоп'ята
до червоних послужить.
До червоних послужить,
головою наложить.

Ех ти, горе, горенько,
в серці біль один.
Шинель моя нелатана,
австрійський карабін.

Ми на горе всім буржуям,
світовий пожар роздуєм,
Світовий пожар в крові —
господи, благослови!

IV

Бережись!.. — візник кричить.
Ванька з Катюкою летить,
ще й ліктричний ліктарьок
світить, світить на сніжок.

У шинелі він солдацькій,
На лиці фасон дурацький,
Він жартує і сміється,
Чорним вусом задається.

Ванька хлюст, не ловить гав,
мов на все він нацлював.
Сани мчать у тьму безкраю ...
Катюку Ванька обнімає.

От так Ванька! Все він може.
А вона спить як рожа ...
Сани в тьму безкраю мчать ...
Ах ти, Катю, моя Катю!

V

Ой, лишив у тебе, Катю,
шрам на шиї ніжик мій.
Під грудьми у тебе, Катю,
шрам од вього ще й другий ...

Потанцюй же, Катю, Катю!
В тебе ніжки на ять.

Дорогі вбрання носила
у шовках і кружевах,

з офіцерами ходила
і блудила з ними, ах...

Тільки ще раз поблуди,
виц'ю з серця руди.

Пам'ятаєш офіцера —
наказав він довго жить ...
Що? Забула вже, холеро?!
Може, пам'ять освіжить?

Ех, ех, освіжи!
Спать з собою положи.

Панські гетри ти носила,
шоколаду їла тьми,
з офіцерами ходила,
а тепер з солдатами.

Ех, ех, согріши,
буде гарно на душі!

VI

І знов копитами шумить.
Візник гукає і летить ...

Стій, стій! Андрюшко, помагай!
Ти, Петько, ззаду забігай!

Трах - тарарах - тах - тах - тах - тах ...
Лиш біла курява в очах ...

За візником гуде мов гай ...
І Ванька з ним ... — Стріляй, стріляй! —

Трах - тарарах ... хай знає гад,
як одбивать чужих дівчат.

А Катька де? Лежить в крові ...
і половина голови ...

Що, Катю? З'їла? Ні гу - гу ...
Лежи, падлюко, на свігу!

Крок тримай революційний,
близько ворог наш настійний!

УІІ

І з гвинтівками дванадцять
в тьму ідуть, мов так давно ...
Лиш у вбійника - нетяги
не лице, а полотно.

Він ходить забув, не вміє,
мов кобила, що на брак.
Замотав платок на шиї,
не очуляє віяк ...

— Що ти, друже, ловиш киси,
мов ворону з пір'ям з'їв?
— Що ти голову повісив,
може Катьку пожалів?

— Ой ви, друженьки кохані,
дю дівчину я любив.
Тільки з нею ночі п'яні,
чорні ночі я водив.

Це ж своїми я руками
за огонь у синь - очах,
за родиму милу пляму
біля правого плеча
загубив її, нетяма,
загубив навіки ... ах !

— Ну, поїхав, розпатронивсь ...
Ех, ти курка, — не герої !
Ти держи себе в фасоні
і натурі дай контроль.

Ти не баба, не дитина.
Стисни серце у груді.
Не така іще година
нас чекає впереді.

І Петрунь іде тихіше,
мов направилені часи.

Він очима коле - ріже,
знов веселий, як і всі.

Ех, іх !
Нам погратися не гріх.
Гвів наш бурею вируй !
Замикайся, ти, буржуй !
Погреби нам одчиняй !
Хто з голотою — гуляй !

VIII

Ех, ти, горе - горенько
і нудьга смертельна.

Ех, і я годиночку
проведу ...

Почешу я тім'ячко,
повне дум.

Гей, і я насіннячко
погризу ...

Ще й по горлу ножичком
полосну ...

Гей ти, вітре, вітровій,
вип'єм кров з буржуя!..
Хай любов у тій крові
з горем утоплю я.

Хто за нами,— гей, виходь,
Ми не мури — боєм ...
А на небі хай господь
Катю заспокоє.

Скучно.

ІХ

Не чутно гомону і гону,
до певська вежа, тишина.
Уже немає «фараона»,
гуляй же, хлопці, без вина!

Стоїть буржуй на перехресті
і в ковнір носа заховав.
облізлий пес об нього треться,
штовхає носом у рукав.

Стоїть буржуй мов пес голодний,
мов знак запитання, мовчить.
І світ старий, мов пес безродний,
за ним на вітер скавучить.

Х

Заліпила очі хуга,
замела сліди дорог
І ні ворога, ні друга
не побачиш і за крок.

Хуга плаче і шумить,
сніг, мов кучері, летить ...

— Ох, і хуга ж, боже мій!
— Гей, Петрунь! Брехать не смій!
Де ж та милость, де ж той гнів
золотих твоїх богів?
Де їх правда, честь і слава?..
Несвідомий ти, їй - право,
хоч замазав пальці в кров
через Катькину любов.
Крок тримай революційний,
близько ворог наш настійний.
Не гармати в мури б'ють, —
то іде робочий люд.

ХІ

І ідуть без імени святого
всі дванадцять вдаль,
на усе готові,
ні на що не жаль.

Їх гвинтівоньки зі сталі —
на невидних ворогів,
там, де хуга з чорним шалом
у провулках без огнів,

там, де сліг тамує хід,
що й не витягнеш чобіт.

В вічі б'ються
прапори.

Кроки рвуться:
раз, два, три!

Революцій,—
не мари.

Хуга в вічі їм гергоче
дні і ночі,
ночі й дні ...
Гей, робочий, на огні!

ХІІ

... В даль ідуть державним кроком,
— Хто ще там? Виходь скоріш! —
Це прапор червонокровий
розгулявся угорі.

Впереді намет холодний ...
— Хто в наметі? Гей, пальба! —
Тільки виє пес безродний
і позаду шкандиба ...

— Ну, коли ж воно одстане,
звільнить голову мою?..
Світ минулий, світ погапий,
провались, а то заб'ю!

... Шкірять зуби вовк голодний,
— хвіст крючком, не відстає ...

— Пес голодний, пес безродний ...

— Цитьте, хлопці !.. Хто іде ?

— Навіть прапора не видно ...

— Хто тікає там у тьмі ?

і ховається так швидко
за будинки, за доми ...

— Все одно тебе здобуду,
краще здайся нам живцем !

— Ей, товариш, гірше буде !
Вилізай, стрілять почнем !

Трах - тах - тах !.. І луни дико
одбиваються в домах ...

Тільки хуга довгим сміхом
заливається в снігах.

Трах - тах - тах !..

Трах - тах - тах !..

Так ідуть вони безсонно,
виє пес і дзвонить крок ...

Очі й крик у ночі гони,
пальці впали на курок.

А над снігом і над тьмою
невідомою ходою

не на зорі, не на гони
з прапором іде червоним

в білім із троянд вінку,
в ніч холодну і дзвінку,

в далі чорні, далі чулі
заворожений од кулі

в сніжнім мареві із рос
перед ними Йсус Христос.

З М І С Т

Червона Зима .	5
О, не даремво!.. . .	11
Ми на роботу йдем	12
Роздули ми горно	13
Осінь	14
Завод	15
Так ніхто не кохав .	17
Уже зоря золоторога	19
Ластівки на сонді	20
Сняться мені ешелони і далі	21
Магнолії лимонний дух	22
Гей, спокійно і синьо над садом .	23
Сьогодні на морі безоднів немає	24
Смуглявий і стрункий . .	25
Маслини в далі — чередою	26
Оглядає останні вагони	27
Крізь вікна небо	28
Такий я ніжний .	29
З вікна	30
Життя — не дим і не омана .	31
Легенда .	32
Селькор	39
Глянув я на море	43
Хлопя	44
Сміхом і піснями зацвіти .	48
Уночі шелестить мені листя .	49
Траурний марш . .	50
Надворі віти — голо	52
У місті	53
Падають сніжинки	55
Мати	56
Над селом туман	57
Криворіжжя	58
Коли потяг у даль загуркоче	59

Євген	61
Білі акації будуть двісти	63
Тебе любив, як вітер небо .	64
Пісня	65
Червонарми	66
У мареві	68
Комсомолец	70
Осінь	73
Ліг на верби огонь янтаря...	74
Марія	76
Неозорі далі знов	77
Ніч	78
Сумні кипариси .	79
Дніпрельстан	81
ГПУ	86
Хмуро, хмарно	96
Це було на острові Цейлоні .	97
Жовтіє лист .	98
Марія	99
Веселі обличчя.	101
Знов село	102
Ніч	104
Я пригадав	106
Ранки	107
Якби помножити любов усіх людей	108
Над морем	110
Хвилі	111
Хлопчик	112
Лі	113
Багнет	117
Айстра	119
В столиці	121
Іду я стежкою дзвінкою...	123
Сьогодні я такий щасливий	124
Молодість	125
В саду	127
Над зошитом	129
Зорі	131
Вночі	132
В тиші алей	134
За вікном	135
В садах	137

Зима	. 139
Це ти, мій край...	140
Сталін .	. 143
Вітчизна	. 145
Пісня про Ворошилова	147
Товаришу .	149
Генерал Міаха	. 151
Ти мені нагадала турчанку	153
Кримгільда	154
Гамен	162
Буревісникові	175
Дванадцять (з О. Блока) .	177

Друкарня ім. М. В. Фрунзе. Харків, пров. Фрунзе, 6. Уповноважений Головліт 1163. Зам. 839. Тираж 8.000. 6 друк. арк.

Видання 906. Пап. ф. 72 × 110—63 кг. 3 пап. арк. В 1 пап. арк. 62.010 літ. Здано в роботу 10/IV-38 р. Підписано до друку 11/VII-38 р.

